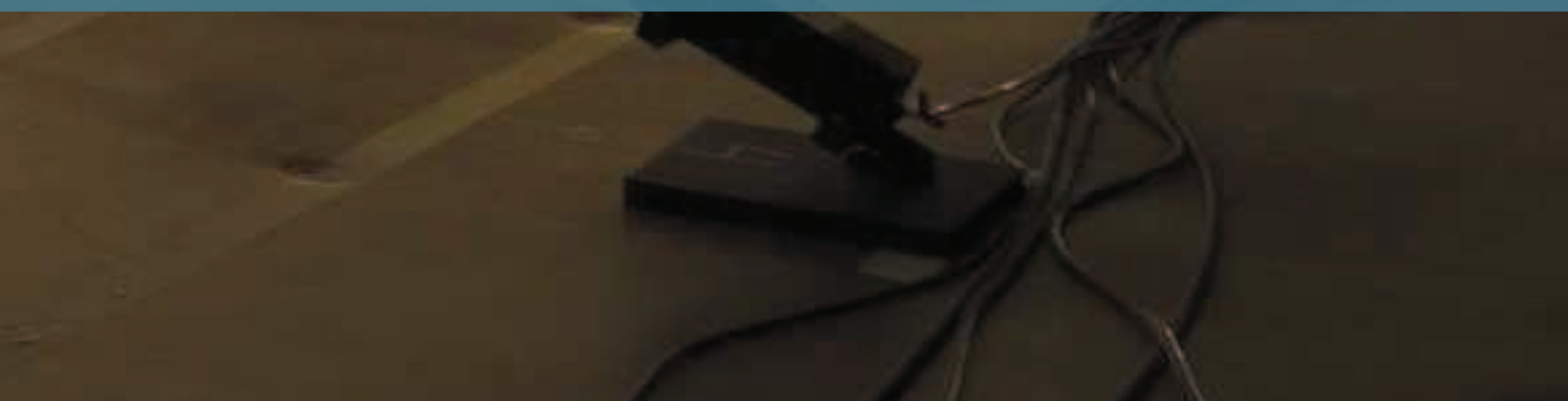

UDREDNING OM DE VIDEREGÅENDE UDDANNELSER PÅ SCENEKUNSTOMRÅDET

UDREDNING OM DE VIDEREGÅENDE UDDANNELSER PÅ
SCENEKUNSTOMRÅDET

Udgivet i september 2013 af
Kulturministeriet
Nybrogade 2
1203 København K

Forsidefoto af Roberto Fortuna, Hotel Pro Forma

Rapporten kan læses og downloades
på Kulturministeriets hjemmeside
www.kum.dk

INDHOLD

1. Udredning om de videregående uddannelser på scenekunstmrådet	5
1.1. Indledning	5
1.2. Sammenfatning af udvalgets overvejelser	9
1.3. Sammenfatning af udvalgets anbefalinger	11
2. De scenekunstneriske uddannelser	14
3. Beskæftigelse	20
3.1. Det scenekunstneriske arbejdsmarked	20
3.2. Beskæftigelsessituationen på scenekunstmrådet	21
3.3. Beskæftigelsessituationen for de uddannede fra Statens Scenekunstscole og skuespilleruddannelserne i Odense og Aarhus	23
4. Det scenekunstneriske område	27
5. Udvalgets og aftagernes syn på udviklingen inden for scenekunsten og uddannelsernes formål	29
5.1. Scenekunsten	29
5.2. Scenekunstneren	31
5.3. Branchen og aftagernes syn på ønskede kompetencer	32
6. Fremtidig uddannelsesstruktur for scenekunstudannelserne	36
6.1. Det videregående uddannelsesområde og Bologna-processen	36
6.2. Udvalgets overvejelser over en fremtidig bachelor- og kandidatstruktur for scenekunstudannelserne	38
6.3. Udvalgets overvejelser om overordnet økonomisk ramme for en ny struktur for scenekunstudannelserne og dimensionering af uddannelserne	44
7. Efterspurgte kompetencer og nye uddannelsesudbud på bachelor- og kandidatniveau	47
7.1. Nycirkus	47
7.2. Performanceuddannelse	48
7.3. Profilerings af og variation i skuespilleruddannelserne	52
8. Bæredygtig institutionsstruktur og videngrundlag	53
8.1. Videngrundlag, udvikling af bæredygtige læringsmiljøer og internationalisering	53

8.2. Institutionel struktur for scenekunstuddannelse	55
9. Efteruddannelse og videreuddannelse	60
9.1. Struktur for efter- og videreuddannelsesområdet	60
9.2. Bedre muligheder for efter- og særligt videreuddannelse	62
Bilag 1	65
Mindretalsudtalelse vedr. performanceuddannelse, Sille Dons Heltoft	65
Bilag 2	67
Tal for scenekunstuddannelserne	67
Bilag 3	69
Spørgsmål til aftagere/branchen	69
Bilag 4	70
Scenekunstuddannelser i udlandet	70
Bilag 5	74
Kommissorium for udredning om scenekunstuddannelserne i Danmark	77

1.

UDREDNING OM DE VIDEREGÅENDE UDDANNELSER PÅ SCENEKUNSTOMRÅDET

1.1. Indledning

Overalt i Europa – også i Danmark – har de kunstneriske uddannelser det seneste årti gennemgået en vigtig udvikling, som kan sammenfattes under overskriften ”fra håndværksskole til kunsthøjskole”. Denne udvikling har også fundet sted på scenekunstoprådet, og særligt i de senere år har det bevidste indholdsmæssige og organisatoriske reformarbejde taget fart på de danske scenekunstudannelser. I dag findes der således en bred vifte af scenekunstneriske uddannelser med solide faglige strukturer, et solidt kunstnerisk og pædagogisk fundament og et åbent og udviklingsorienteret forhold til omverdenen. Disse uddannelser har til formål at uddanne scenekunstnere til højeste kunstneriske niveau, som kan fremme og udvikle scenekunsten.

Den reform- og udviklingsproces, som har fundet og fortsat finder sted på scenekunstudannelserne, har i høj grad været ansporet af de krav og udfordringer, som uddannelserne har stået over for. Uddannelserne fungerer derfor i dag godt, men er også aktuelt konfronteret med en række væsentlige udfordringer.

Scenekunstudannelsesområdet i Danmark er præget af forskellige institutionstyper, små uddannelsesmiljøer og få udviklingsaktiviteter inden for forskning og kunstnerisk udviklingsvirksomhed. Der er endvidere ikke lovgivningsmæssigt eller institutionelt fastlagt rammer for institutionernes videnproduktion og for, hvordan denne skal tilgå uddannelserne.

Scenekunstudannelserne vil derfor i deres nuværende institutionelle form have vanskeligt ved at leve op til de krav, der i dag stilles til videregående uddannelsesinstitutioners løbende og systematiske arbejde med sikring af uddannelsernes kvalitet og relevans.

Det scenekunstneriske arbejdsmarked er karakteriseret ved at være omskifteligt, heterogent og præget af freelancevirksomhed, tidsbegrænsede ansættelser og få fastansættelser. Scenekunstudannelsernes opgave og udfordring består i at udruste de færdiguddannede med kompetencer, som

sætter dem i stand til at forholde sig selvstændigt til dette omskiftelige arbejdsmarked og til at indgå i flere forskellige faglige sammenhænge – dette dog uden at gå på kompromis med uddannelsernes status som kunstneriske uddannelser på højeste niveau.

De uddannede bliver mødt med mere komplekse krav end tidligere. Disse krav fokuserer ikke blot på færdighedsdimensionen og den kunstneriske individualitet, men rummer også krav om bredere scenekunstneriske kompetencer inden for projektarbejde, innovation og entreprenørskab samt til den enkeltes evne til at arbejde selvstændigt og kreativt.

Der findes i dag forskellige muligheder for korterevarende efteruddannelse for professionelle scenekunstnere. Mulighederne for videreuddannelse (diplom- og masteruddannelser) er derimod begrænsede. Sammenlignet med andre kunstnerisk uddannede og uddannede fra de videregående uddannelser som sådan har færdiguddannede fra scenekunstudannelserne derfor sværere ved at udbygge deres kompetencer og bringe dem i spil på et bredere arbejdsmarked.

Selvom det især er skuespil og musical, der i antal forestillinger og tilskuere dominerer inden for dansk scenekunst, så vinder nyere sceniske udtryksformer også frem. Det gælder fx nye former for comedy/standup, scenekunstformer som nycirkus og performancekunst og i høj grad blandformer af scenekunstgenrene. Derfor efterspørges der også fra dele af branchen uddannelser inden for disse områder. Uddannelsesfeltet skal dels dække de eksisterende behov på scenekunstmrådet, dels skabe produktive rammer for udviklingen af nye sceniske udtryksformer og være åbent for de muligheder, som danner sig i forhold til fremtidens scenekunst.

Scenekunstudannelserne er ikke harmoniseret med gradsstrukturen (bachelor- og kandidatstrukturen), der eksisterer for de videregående universitære, professionsrettede og kunstneriske uddannelser (filmuddannelserne og scenekunstudannelser er de eneste uddannelser, der ikke er indplaceret i en bachelor- og kandidatstruktur). Dette er både en barriere for udviklingen af institutionssamarbejde med andre videregående uddannelser og for den enkelte studerendes mulighed for at sammensætte sin uddannelse, skifte uddannelse eller tage en videreuddannelse. Endelig kan institutionerne ikke udbyde videreuddannelse i form af diplom- og masteruddannelser.

De ovenstående udfordringer er med til at stille skarpt på spørgsmålet om, hvordan de scenekunstneriske uddannelser fremadrettet skal se ud og institutionelt organiseres for at understøtte scenekunstens udvikling og for at

ruste den enkelte scenekunstuddannede bedst muligt til en bæredygtig kunstnerisk fremtid.

I de senere år er der da også fra flere sider blevet rejst spørgsmål om, hvorvidt scenekunstuddannelserne i Danmark har en hensigtsmæssig organisering og struktur, og hvorvidt uddannelserne udruster de studerende med de rette kompetencer. Teaterudvalgets rapport "Veje til udvikling" fra 2010 understreger fx, at: "Scenekunstuddannelserne udgør en væsentlig styrke i det danske teaterliv", men anbefaler, at der bør igangsættes "en udredning af uddannelsessituationen på scenekunstens område med henblik på ændringer i skolernes ... profil, som kan føre til en større variation i udbuddet af unge scenekunstnere."¹ Endvidere er der udarbejdet en strukturrapport i 2009 om den fremtidige organisering af de videregående kunstneriske uddannelser og en rapport om kunstnerisk udviklingsvirksomhed i 2012, som begge adresserer spørgsmålet om institutionel bæredygtighed og udvikling af videngrundlag for moderne, internationale videregående uddannelser.²

På denne baggrund blev det i den politiske flerårsaftale for 2011-2014 for de videregående kunstneriske uddannelser under Kulturministeriet fastlagt, at der skulle iværksættes en udredning af uddannelsesstrukturen og arbejdsdelingen mellem uddannelsesinstitutionerne på det scenekunstneriske uddannelsesområde.³ Til at forestå denne udredning nedsatte Kulturministeriet i februar 2012 et udvalg bestående af:

- Rikke Juellund, formand for Statens Kunstråds Scenekunstudvalg 2011-2015
- Kitte Wagner, teaterdirektør for Nørrebro Teater
- Sille Dons Heltoft, scenograf og ordførende for Uafhængige Scenekunstnere
- Sverre Rødahl, rektor for Statens Scenekunstscole
- Søren Møller, direktør for Fredericia Teater (rektor for Det Danske Musicalakademi Fredericia frem til 1. august 2012)
- Henrik Køhler, leder af Teatercentrum og bestyrelsesformand for Odsherred Teaterscole
- Peder Dahlgaard, leder af skuespilleruddannelsen ved Syddansk Musikkonservatorium og Skuespillerscole

¹ Veje til udvikling, Teaterudvalget (Kulturministeriet) 2010, p. 18 og p. 43.

² Statusrapport – Fremtidig organisering af Kulturministeriets videregående uddannelser, Kulturministeriet 2009. Kunstnerisk udviklingsvirksomhed – En udredning om vidensgrundlaget på de videregående kunstneriske uddannelser, Kulturministeriet 2012.

³ Aftale for de videregående uddannelser under Kulturministeriet 2011-2014:
<http://kum.dk/Documents/Kulturpolitik/Uddannelse/Fler%c3%a5saftaler/Aftale%20for%20de%20videreg%c3%a5ende%20uddannelser%20under%20Kulturministeriet%202011-2014.pdf>.

- *Udtrådt* januar 2013: Stefan Larsson, Dramaten (teaterdirektør for Aarhus Teater frem til 1. december 2012)
- *Tiltrådt* januar 2013: Mads Thygesen, rektor for Dramatikeruddannelsen ved Aarhus Teater

Frank Rechendorff Møller, kontorchef i Kulturministeriet, var udvalgsformand frem til 1. august 2012, og Steen Kyed, afdelingschef i Kulturministeriet, var udvalgsformand fra 1. august 2012 og frem til udredningsarbejdets afslutning. Kontorchef Per Nylykke har deltaget i udvalgsarbejdet siden december 2012. Udvalget er blevet sekretariatsbetjent af Kulturministeriet ved fuldmægtig Nanna Iversen, fuldmægtig Kristoffer Nilsson og specialkonsulent Mette-Astrid Jessen.

Udvalget fik ifølge sit kommissorium til hovedopgave at udarbejde konkrete forslag og anbefalinger til indholdet og organiseringen af det samlede uddannelsesudbud på det statslige og statsligt støttede scenekunstneriske uddannelsesområde.

Hovedpræmisserne i kommissoriet var:

- at udvalgets forslag og anbefalinger skulle kunne rummes inden for den nuværende dimensionering og overordnede økonomiske ramme for scenekunstuddannelserne
- at udvalget systematisk skulle inddrage de væsentligste aftagere på scenekunstmrådet
- at udvalget skulle inddrage andre relevante interessenter og uddannelser på området
- at udvalget skulle inddrage nationale og internationale erfaringer med såkaldte "alternative" scenekunstuddannelser, herunder performancekunst og nycirkus.

Udvalget har afholdt i alt 9 møder i perioden maj 2012 – maj 2013. Møderækken har bl.a. rummet oplæg fra internationale repræsentanter for scenekunstuddannelsesområdet samt oplæg fra nationale repræsentanter fra branchen.⁴ Som led i udredningsarbejdet har der endvidere været foretaget en spørgeskemaundersøgelse blandt aftagerne på scenekunstmrådet.⁵

⁴ Udvalget har haft besøg af Staffan Rydén, prefekt, Högskolan för scen och musik, Göteborgs Universitet; Paula Tuovinen, rektor, Theatre Academy Helsinki, og Cary Libkin, Head of Bachelor of Fine Arts, Musical Theatre and MFA Directing Programs, The Pennsylvania State University; Jesper de Neergaard, kunstnerisk leder Bora Bora; Hanne Svejstrup, Dansehallerne. Endvidere er rektorerne for de statslige scenekunstuddannelser kommet med input til drøftelserne om en fremtidig organisering af scenekunstuddannelsesområdet.

⁵ Spørgeskemaundersøgelsen blev sendt direkte ud til 35 udvalgte aftagere, producenter og interessenter på det scenekunstneriske område, og endvidere blev det spredt bredt, at der kunne svares på de samme spørgsmål på

1.2. Sammenfatning af udvalgets overvejelser

Uddannelsesområdet bør vurderes som et hele. Der er tale om et lille uddannelsesfelt med små fagmiljøer, som traditionelt har været optaget af at uddanne til scenekunstens professioner som skuespiller, instruktør, dramatiker, danser, scenetekniker m.v. Det har således traditionelt været færdighedskravene til den enkelte profession, der har defineret uddannelserne. Uddannelserne har haft som hovedopgave at give de studerende færdigheder, som kunne anvendes på det til enhver tid eksisterende arbejdsmarked for scenekunstnere. Et udslag af denne tænkning er fx, at der i Danmark findes tre skuespilleruddannelser på tre forskellige institutioner, som til trods for en vis forskellighed i opbygning og fagmiljø giver ensartet viden, færdigheder og kompetencer og retter sig mod det samme felt af aftagere.

De danske scenekunstudannelser vil være tjent med en større variation i uddannelsesprofilerne samt en højere grad af fleksibilitet og mobilitet mellem uddannelserne. Fremtidens uddannelsesinstitutioner bør defineres ved hjælp af en række fagkompetencer i tydelige fagmiljøer, der igen kan indgå i større læringsmiljøer. Fagmiljøernes kompetencer vil først og fremmest kunne defineres gennem undervisernes faglighed, men også gennem ledelsens visioner, fagsammensætningen og ikke mindst den selvstændige læringsproces, som de studerende selv står for. Et varieret læringsmiljø vil kræve fagmiljøer af en vis størrelse, hvilket sætter fokus på den fremtidige institutionelle organisering af scenekunstudannelserne i Danmark.

Scenekunstudannelserne skal fortsat uddanne dygtige færdighedsudøvere på deres fagfelter. Men der er derudover behov for en aktiv videreførelse af den igangværende pædagogisk-kunstneriske udvikling: en yderligere frigørelse fra mesterlæretraditionen frem mod en aktiv videreudvikling af en moderne pædagogisk og kunstnerisk læringsfilosofi, der lægger vægt på, i kunstnerisk henseende, selvstændige, entreprenørielle, fleksible og tværfaglige kompetencer hos den studerende.

Ligeledes er der behov for en styrkelse af såvel undervisernes som de studerendes kunstneriske udviklingsvirksomhed og -arbejde som grundlag for refleksion og selvstændighed.⁶ Kunstnerisk udviklingsvirksomhed giver en

Kulturministeriets hjemmeside mellem 29.6.2012 og 30.8.2012. Udvalget modtog i alt 40 besvarelser. Se bilag 3 for spørgsmålene.

⁶ Udvalget har valgt ikke at drøfte definitionen af kunstnerisk udviklingsvirksomhed, som er en del af det videngrundlag, kunstneriske videregående uddannelser skal trække på, jf. gradstypebeskrivelsen i den danske kvalifikationsramme, da dette arbejde er udført i rapporten Kunstnerisk udviklingsvirksomhed – En udredning om vidensgrundlaget på de videregående kunstneriske uddannelser, Kulturministeriet 2012. Definition: *Kunstnerisk udviklingsvirksomhed er en integreret del af en kunstnerisk proces, der fører frem til et offentligt tilgængeligt resultat og ledsages af en refleksion over såvel processen som præsentationen af resultatet.*

skabende eller udøvende kunstner muligheden for, inden for definerede rammer, at reflektere over, dokumentere og formidle den erkendelse og indsigt, der opstår i eller knytter sig til den kunstneriske skabelsesproces. Dermed etableres en refleksionspraksis og en dialog om den kunstneriske proces og værket, som strækker sig ud over selve kunstværket og den enkelte kunstner, og som vil kunne få betydning for videreudviklingen af fagområdet på kort eller langt sigt.

I dag er underviserne ikke blot med til at opbygge kompetence inden for kunstnerisk udviklingsvirksomhed, men medvirker i stigende grad til at skabe et tydeligt og defineret videngrundlag for den enkelte uddannelse gennem bevidstgørelsen og professionaliseringen af viden fra deres faglige praksis samt efterhånden også kunstnerisk udviklingsvirksomhed. Endvidere bør de studerende som en del af deres uddannelse kvalificere deres viden og kompetencer i forhold til kunstnerisk udviklingsvirksomhed, hvilket er en væsentlig forudsætning for, at de studerende allerede under studiet kan kvalificere sig som selvstændige og nytænkende kunstnere. Ved en overgang til bachelor- og kandidatstruktur skal uddannelsernes videngrundlag lovgivningsmæssigt fastslås, og uddannelserne skal i akkrediteringssammenhæng kunne vise, at de har undervisere, der har grundlag i den faglige viden på området og bedriver videnopbygning, som tilgår uddannelserne.

Scenekunstuddannelsesområdet kan ved at blive tilpasset den generelle gradsstruktur for de videregående uddannelser etablere den fleksibilitet, kompatibilitet og mobilitet såvel nationalt som internationalt, der bedst kan løfte de udfordringer, scenekunstuddannelserne står over for. Scenekunstuddannelserne bør derfor udvikles til bachelor- og kandidatuddannelser af henholdsvis tre års og to års varighed. Udviklingen bør ske på grundlag af den kunstneriske gradstypebeskrivelse for de videregående kunstneriske uddannelser, med kunstnerisk praksis som det vigtigste grundlag for uddannelserne, da faget fortsat kræver færdigheder på højt niveau inden for en række discipliner, og det er i opbygningen af og mødet med den faglige praksis, at et fagligt højt kunstnerisk niveau sikres.

Uddannelser med en kunstnerisk bachelor- og kandidatstruktur skal have et vist niveau af kunstneriske udviklingsaktiviteter og/eller -samarbejder på eller tilknyttet institutionen. Institutionen og uddannelserne skal have et vist niveau af internationalisering, og de undervisere, der planlægger og er hovedundervisere på uddannelsen, skal udføre kunstneriske udviklingsprojekter (eller forskning, hvis relevant for fagområdet) eller være

aktive udøvere på fagområdet. De små scenekunstudannelsesinstitutioner vil have en række udfordringer i at leve op til flere af disse krav.⁷ Det vigtigste institutionelle svar på behovet for indholdsmæssige, uddannelsesmæssige og strukturelle reformer, som kan sikre fleksibilitet, kompatibilitet og mobilitet samt imødekomme de aktuelle krav til en videregående uddannelsesinstitution, er, at der skabes en ny institution, som samler de scenekunstneriske uddannelser i Danmark. En ny, samlet institution for scenekunstudannelse, foreløbigt kaldet ”Danmarks Scenekunstscole”, vil have fagmiljøer og læringsmiljøer, der er store nok til at udbyde kunstneriske grunduddannelser og overbygningsuddannelser, og vil ligeledes kunne udbyde videreuddannelse i form af diplom- og masteruddannelser samt bedrive kunstnerisk og pædagogisk udviklingsvirksomhed.

1.3. Sammenfatning af udvalgets anbefalinger

Fremtidig struktur for scenekunstudannelserne

- Udvalget anbefaler, at de scenekunstneriske uddannelser udvikles til bachelor- og kandidatuddannelser af henholdsvis tre års og to års varighed i overensstemmelse med bachelor- og kandidatstrukturen på det øvrige videregående uddannelsesområde. Udviklingen skal ske på grundlag af den kunstneriske gradstypebeskrivelse for de videregående kunstneriske uddannelser.
- Udvalget anbefaler, at der skal være optagelsesprøver på både bachelor- og kandidatuddannelserne med mulighed for, at alle studerende med det fornødne faglige grundlag kan søge kandidatuddannelserne.
- Udvalget anbefaler, at overgangen til en bachelor- og kandidatstruktur sker i etaper, så der først etableres bacheloruddannelser, så strukturen og videngrundlaget for bacheloruddannelserne kommer på plads, hvorefter kandidatuddannelserne etableres.
- Udvalget anbefaler, at kravet til videngrundlaget for de kunstneriske uddannelser formaliseres i lovgivningen. Udvalget anbefaler kunstnerisk praksis som det fortsatte hovedgrundlag og kunstnerisk udviklingsvirksomhed og/eller forskning som grundlag, hvor det er relevant for de enkelte fag/uddannelser.

⁷ Jf. Statusrapport – Fremtidig organisering af Kulturministeriets videregående uddannelser, Kulturministeriet 2009, pp. 2-3 og p. 6.

- Udvalget anbefaler, at de scenekunstneriske uddannelser fremmer videnudveksling og formaliseret samarbejde på institutions-, ledelses- og underviserniveau inden for uddannelse, forskning og kunstnerisk udviklingsvirksomhed med relevante videregående uddannelser.

Overordnet økonomisk ramme for en ny struktur for scenekunstudannelserne og dimensionering af uddannelserne

- Udvalget anbefaler, at omlægningen til en bachelor- og kandidatstruktur sker gennem at forlænge eksisterende uddannelser (fra de nuværende 4 til 5 år).
- Udvalget anbefaler, at der sikres større fleksibilitet i antallet og fordelingen af uddannelsespladser.

Nye uddannelsesudbud på bachelor- og kandidatniveau

- Udvalget anbefaler, at den kommende forsøgsuddannelse inden for nycirkus etablerer et fællesnordisk samarbejde og arbejder tæt sammen med de eksisterende videregående scenekunstudannelser i Danmark.
- Udvalget anbefaler, at der oprettes en kandidat-, diplom- eller masteruddannelse i performancekunst.
- Udvalget anbefaler, at der nedsættes et rådgivende fagudvalg bestående af personer med et indgående kendskab til performancekunst, som med inddragelse af branchen får til opgave at komme med forslag til, hvilket niveau der er behov for uddannelse på, og formulere forslag til det faglige indhold af uddannelsen inden for performancekunst.
- Udvalget anbefaler, at de enkelte skuespilleruddannelser arbejder på at udvikle og etablere mere indbyrdes forskellige kunstneriske tilgange og profiler til sikring af variation i de studerendes kompetencer og scenekunstens diversitet.

Beredygtig institutionsstruktur og videngrundlag

- Udvalget anbefaler, at der etableres en ny institution, foreløbig benævnt ”Danmarks Scenekunstscole”, der består af følgende institutioner: Statens Scenekunstscole, Skuespilleruddannelsen og

Dramatikeruddannelsen ved Aarhus Teater, Skuespilleruddannelsen ved Syddansk Musikkonservatorium og Skuespillerskole, Det Danske Musicalakademi Fredericia og Odsherred Teaterskole.

- Udvalget anbefaler en ledelsesstruktur med én fælles rektor for hele institutionen og institutledere på de enkelte geografiske lokaliteter. Udvalget forudsætter, at der fortsat udbydes uddannelse på alle de lokaliteter, der eksisterer i dag, så aktivitetsniveauet på alle lokaliteter fastholdes.
- Udvalget anbefaler, at et alsidigt udbud af uddannelser løbende sikres i de rammeaftaler, institutionen indgår med Kulturministeriet.
- Udvalget anbefaler, at allerede etablerede og påtænkte samarbejder mellem de eksisterende scenekunstuddannelsesinstitutioner og andre uddannelsesinstitutioner fortsat udvikles inden for rammerne af en samlet institution, så der sikres lokale, kunstfaglige profiler.

Efter- og videreuddannelse

- Udvalget anbefaler, at der skabes bedre muligheder for særligt videreuddannelse for scenekunstnere, herunder at der i tæt kontakt med branchen og i evt. indbyrdes samarbejde udvikles diplom- og masteruddannelser, som dels kan udfylde behov, der ikke er dækket af de eksisterende uddannelser, dels kan kvalificere scenekunstnere til et højere fagligt niveau og et bredere arbejdsmarked.
- Udvalget anbefaler, at en samlet scenekunstuddannelsesinstitution gør brug af de erfaringer og kompetencer, der allerede er opbygget inden for efter- og videreuddannelsesområdet.
- Udvalget anbefaler, at en samlet scenekunstuddannelsesinstitution i samarbejde med branchen og på baggrund af et analysearbejde udarbejder en samlet strategi for efter- og videreuddannelsesområdet.

2.

DE SCENEKUNSTNERISKE UDDANNELSER

Under Kulturministeriet ligger i alt fem institutioner, som udbyder videregående uddannelse inden for en bred vifte af scenekunstneriske fagområder. Der er tale om forskellige institutionstyper og uddannelsesmiljøer med store forskelle i antal studerende og i antal udbudte uddannelser.⁸

- Statens Scenekunstscole
- Syddansk Musikkonservatorium og Skuespillerscole
- Dramatikeruddannelsen ved Aarhus Teater
- Skuespilleruddannelsen Aarhus Teater
- Det Danske Musicalakademi Fredericia.

Endvidere udbyder Odsherred Teaterscole efteruddannelse rettet mod det scenekunstneriske område med et særligt fokus på scenekunst for børn og unge.

De scenekunstneriske uddannelsesinstitutioner er alle omfattet af den politiske flerårsaftale for de kunstneriske videregående uddannelser, som fastsætter de politiske målsætninger og fremadrettede intentioner for uddannelsesområdet.⁹

Uddannelsesinstitutionerne er dog på forskellig vis reguleret og i varieret omfang finansieret af Kulturministeriet.

Statens Scenekunstscole og Syddansk Musikkonservatorium og Skuespillerscole er statslige institutioner, hvis styrelse og aktiviteter er reguleret ved lov og underlagt fireårige rammeaftaler med Kulturministeriet.¹⁰ De øvrige uddannelsesinstitutioner (Dramatikeruddannelsen ved Aarhus Teater, Skuespilleruddannelsen Aarhus

⁸ Se www.kum.dk under uddannelser for lovgivning for scenekunstuuddannelserne og liste over uddannelsesinstitutioner.

⁹ Aftale for de videregående uddannelser under Kulturministeriet 2011-2014:
<http://kum.dk/Documents/Kulturpolitik/Uddannelse/Fler%c3%a5saftaler/Aftale%20for%20de%20videreg%c3%a5ende%20uddannelser%20under%20Kulturministeriet%202011-2014.pdf>.

¹⁰ Skuespillerscolen ved Odense Teater blev pr. 1. januar 2010 fusioneret med Vestjysk Musikkonservatorium og Det Fynske Musikkonservatorium til Syddansk Musikkonservatorium og Skuespillerscole.

Teater, Det Danske Musicalakademi Fredericia og Odsherred Teaterskole) er selvejende institutioner, der ikke er reguleret ved lov, men som er under tilsyn af Kulturministeriet.

De statslige institutioner (Statens Scenekunstscole og Syddansk Musikkonservatorium og Skuespillerskole) modtager støtte over finansloven og har en økonomisk ramme, der fastsættes i de fireårige rammeaftaler. De selvejende institutioner (Dramatikeruddannelsen ved Aarhus Teater, Skuespilleruddannelsen Aarhus Teater, Det Danske Musicalakademi Fredericia og Odsherred Teaterskole) modtager ligeledes støtte over finansloven til drift og uddannelsesaktiviteter.

Tabel 1. Kulturministeriets bevilling til scenekunstuddannelsesinstitutionerne i 2013

Institution	Bevilling
Det Danske Musicalakademi Fredericia	5,2 mio. kr.*
Dramatikeruddannelsen ved Aarhus Teater	1,4 mio. kr.
Skuespilleruddannelsen Aarhus Teater	8,2 mio. kr.
Syddansk Musikkonservatorium og Skuespillerskole (Skuespillerskolen)	7,6 mio. kr.**
Statens Scenekunstscole	49,2 mio. kr.
Odsherred Teaterskole	3,2 mio. kr.

Kilde: Finansloven 2013

*Det Danske Musicalakademi Fredericia har endvidere en markedsføringsaftale mv. med Fredericia Kommune, der giver institutionen en indtægt på 2,2 mio. kr. årligt samt fri husleje til en værdi af ca. 1 mio. kr. årligt.

**Finansloven for 2013 angiver ikke, hvor stor en del af bevillingen til Syddansk Musikkonservatorium og Skuespillerskole der går til skuespillerskolen. I tabellen er bevillingen til Skuespillerskolen derfor skønsmæssigt fastsat ud fra niveau før fusionen.

Alle de videregående scenekunstuddannelser er SU-berettigede. Til forskel fra størstedelen af de videregående uddannelser i Danmark, men i lighed med Kulturministeriets øvrige videregående kunstneriske uddannelser, sker optag til scenekunstuddannelserne gennem optagelsesprøver, som fokuserer på ansørgernes evner, færdigheder og kunstneriske talent. Der er stor søgning til, men et lille optag på disse uddannelser.¹¹

Scenekunstuddannelserne adskiller sig fra hovedparten af de øvrige videregående uddannelser ved ikke at have en gradsstruktur, som bygger på bachelor- og kandidatmodellen. Der udbydes fireårige skuespilleruddannelser ved tre institutioner (Statens Scenekunstscole, Syddansk Musikkonservatorium og Skuespillerskole samt Skuespilleruddannelsen Aarhus Teater). Ved Aarhus Teater udbydes der endvidere en treårig dramatikeruddannelse. Det Danske Musicalakademi Fredericia udbyder en

¹¹ Jf. bilag 2, tabel 8.

treårig musicalperformeruddannelse. Statens Scenekunstscole udbyder fireårige uddannelser inden for sceneinstruktion, scenografi, fire forskellige fireårige scenetekniske uddannelser, en fireårig grunduddannelse i moderne dans samt et- og toårige overbygningsuddannelser inden for koreografi, danseformidling og musikakkompagnement til dans, sidstnævnte som en forsøgsuddannelse.

Statens Scenekunstscole og Odsherred Teaterscole udbyder efteruddannelse inden for det scenekunstneriske område. Efteruddannelsesaktiviteterne på Statens Scenekunstscole er bredt orienteret inden for scenekunstmrådet, mens Odsherred Teaterscole udbyder efteruddannelse til alle faggrupper med særligt fokus på det professionelle børne- og ungdomsteatermiljø, herunder moduluddannelser i dukke- og animationsteater, auteurvirksomhed og multimedie og performancekunst.

Ingen af uddannelsesinstitutionerne udbyder videreuddannelse i form af diplom- og masteruddannelse. Odsherred Teaterscole er dog operatør for to diplomuddannelser inden for kunst- og kulturledelse samt kunst- og kulturformidling, der delvist retter sig mod scenekunstmrådet. Uddannelserne skal dog udbydes af en professionshøjscole eller et erhvervsakademi, da Odsherred Teaterscole ikke selv kan udbyde diplomuddannelser.

Tabel 2. De scenekunstneriske uddannelser under Kulturministeriet

Tabel 2. De scenekunstneriske uddannelser under Kulturministeriet							
	Statens Scenekunsthøjskole	Statens Scenekunsthøjskole	Det Danske Musicalakademi Fredericia	Aarhus Teater	Aarhus Teater	Syddansk Musikkonservatorium og Skuespillerskole	Ostherred Teaterskole
	Skuespil Sceneinstruktion Scenografi Sceneteknik (lys, lyd, forestillingsledelse/rekvisit, sceneproduktion) Moderne dans Koreografi	Danseformidling Musikakkompagnement til dans (forsøgsuddannelse)	Musical	Dramatisk skrivekunst	Skuespil	Skuespil	
1. år							
2. år							
3. år							
4. år							
5. år							
6. år							
Efteruddannelse	Bredt inden for faget						Efteruddannelse til alle faggrupper med særligt fokus på det professionelle børne- og ungdomsteatermiljø

De statslige uddannelsesinstitutioner har et dimensioneret aktivitetsniveau, dvs. at de får bevillinger til at uddanne et på forhånd fastsat antal studerende hvert år. Bevillingen og antallet af studerende fastsættes under hensyntagen til bl.a. arbejdsmarkedets behov og fremgår af de fireårige rammeaftaler, som institutionerne indgår med Kulturministeriet. De selvejende institutioner har fået fastlagt et antal studerende efter aftale med Kulturministeriet.

I 2012 var det samlede antal normerede studerende ved scenekunstuddannelserne 218 studerende. De skuespillerstuderende udgjorde knap halvdelen af de studerende og var ligeligt fordelt ved de tre uddannelsesinstitutioner. Andre større uddannelsesgrupper var musicalperformerne, danserne og sceneteknikerne; sceneteknikerne er dog underopdelt på forskellige uddannelsesretninger inden for lys, lyd, sceneproduktion og forestillingsledelse/rekvisit. Statens Scenekunsthøjskole havde over halvdelen af det samlede antal studerende.

Tabel 3. Antal normerede studerende på scenekunstudannelserne i 2012

Institution	Uddannelsesretning	Normering
Dramatikeruddannelsen ved Aarhus Teater	Dramatisk skrivekunst	6*
Det Danske Musicalakademi Fredericia	Musical	24
Syddansk Musikkonservatorium og Skuespillerskole	Skuespil	32
Skuespilleruddannelsen Aarhus Teater	Skuespil	32
Statens Scenekunstscole	Skuespil	32
	Danseformidling	5**
	Sceneinstruktion	8
	Moderne dans	34**
	Scenografi	8
	Sceneteknik (lys, lyd, sceneproduktion, forestillingsledelse/rekvisit)	32
	Musikakkompagnement til dans (forsøgsuddannelse)	5**
I alt		218

Kilde: Kulturministeriets uddannelsesstatistik

* Optag hvert tredje år.

**Optag hvert andet år

Der uddannes ca. 60 dimittender årligt fra scenekunstudannelserne i Danmark. Af disse udgør de skuespilleruddannede med 24 dimittender årligt fordelt på 8 fra hver skuespilleruddannelse den største dimittendgruppe. Hovedparten af de færdiguddannede på scenekunstmrådet bliver uddannet fra Statens Scenekunstscole.¹²

Ud over de scenekunstudannede fra danske institutioner var i alt 142 studerende i 2011 i gang med at tage en scenekunstudannelse i udlandet med Statens Uddannelsesstøtte (SU). Hovedparten af disse studerende tog til udlandet for at tage et bachelor- eller grunduddannelsesforløb, og det var i særlig grad uddannelser inden for dans, ballet, koreografi samt skuespil, som de studerende modtog SU til.¹³ Disse 142 studerende skal sammenholdes med, at der på de scenekunstneriske uddannelser i Danmark i 2012 var i alt 218 normerede studerende. Det kan altså konstateres, at der er en stor søgning til

¹² Jf. bilag 2, tabel 10.

¹³ Jf. bilag 2, tabel 11.

udenlandske scenekunstudannelser. Dette kan dels hænge sammen med det begrænsede antal scenekunstneriske uddannelsespladser i Danmark, dels med at de studerende søger uddannelser, som enten ikke findes i Danmark, eller som har en væsentligt anderledes profil end de danske.

3.

BESKÆFTIGELSE

3.1. Det scenekunstneriske arbejdsmarked

Scenekunstuddannelserne udgør en væsentlig styrke for dansk scenekunst, og de færdiguddannede inden for de forskellige fagområder er generelt efterspurgt og godt rustet til at løfte de udfordringer, de mødes med på det scenekunstneriske arbejdsmarked.

På det scenekunstneriske arbejdsmarked er der dog en række særlige forhold, der gør sig gældende. Først og fremmest er det et arbejdsmarked, som er præget af korte, tidsbegrænsede ansættelser og få fastansættelser. Ansættelsesområdet er også delvist sæsonbetinget, da de fleste teatre holder lukket i sommerperioden. En vis andel inden for branchen vil ofte – sideløbende med deres lønnede ansættelser – ulønnet medvirke i andre arbejdsmarkedsorienterede aktiviteter på scenekunstmrådet; det kan fx være deltagelse i auditions inden for fagområdet, udvikling af egne eller medvirken i andres projekter, ulønnet medvirken i mindre projekter inden for film og lign. med henblik på egen promovning. Alt dette er medvirkende til at skabe et uregelmæssigt beskæftigelsesmønster hos dem, der arbejder inden for scenekunstbranchen.

Det scenekunstneriske arbejdsmarked er på en del områder karakteriseret ved, at en del ikke har en formel scenekunstnerisk uddannelsesbaggrund, har en uddannelse fra et andet område eller er autodidakte via en blanding af kortere uddannelsesforløb og mesterlære. Ud over dem, der er uddannet fra de eksisterende scenekunstuddannelser, er der også mange scenekunstnere, som er uddannet i udlandet eller fra en af de to nu lukkede uddannelser Nordisk Teaterskole og School of Stage Arts.

Antallet af scenekunstnere, der arbejder fuld tid eller deltid inden for scenekunstbranchen, er højere end antallet af færdiguddannede scenekunstnere fra uddannelsesinstitutionerne. Dette kan fx ses på antallet af medlemmer af Dansk Skuespiller Forbund, Dansk Artist Forbund og Danske Dramatikere. Der findes imidlertid ikke autoritative opgørelser over forholdet mellem professionelt uddannede scenekunstnere fra videregående

uddannelsesinstitutioner i Danmark eller udlandet og de scenekunstnere, der har fulgt andre veje ind i branchen.¹⁴

3.2. **Beskæftigelsessituationen på scenekunstmrådet**

På scenekunstmrådet indhenter en række interesseorganisationer oplysninger om beskæftigelsessituationen for deres medlemmer. Som led i belysningen af det scenekunstneriske arbejdsmarked viderefremmes i det følgende tallene fra en række ledighedsstatistikker og undersøgelser gennemført af disse interesseorganisationer inden for de seneste år.

I forbindelse med nedenstående beskæftigelsestal er det vigtigt at være opmærksom på, at belysningen af beskæftigelsen ikke fortæller noget om, hvorvidt beskæftigelsen er inden for eller uden for det scenekunstneriske område.

FTF – ledighedsstatistik

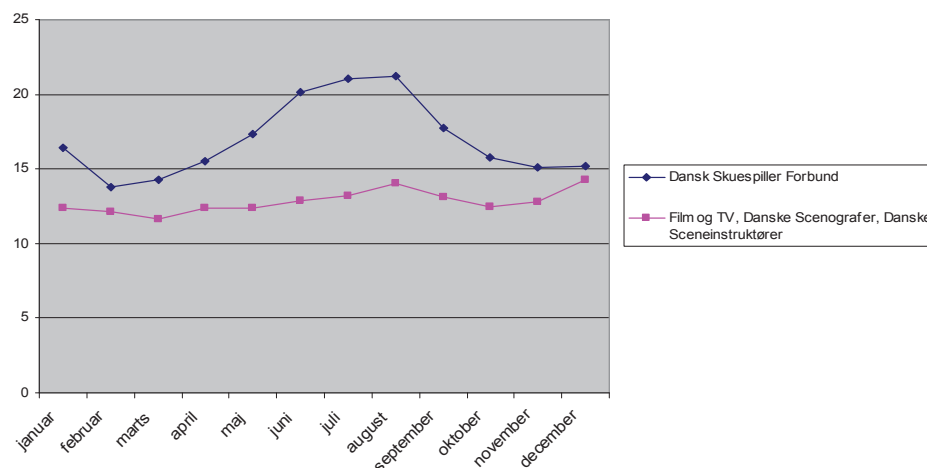
FTF's medlemsorganisationer tæller bl.a. Dansk Skuespiller Forbund, som har 1605 medlemmer, Film og TV (1849 medlemmer), Danske Scenografer (204 medlemmer) og Danske Sceneinstruktører (84 medlemmer). FTF opgør månedligt ledighedsprocenten blandt de forsikrede medlemmer.

Ledighedsstatistikken for december 2012 viser, at der blandt de FTF-forsikrede medlemmer af Dansk Skuespiller Forbund var en ledighedsprocent på 15,2 %. Ledighedsprocenten blandt de FTF-forsikrede medlemmer af Film og TV, Danske Scenografer og Danske Sceneinstruktører var på 14,3 %.¹⁵

¹⁴ Spot på Danmarks skjulte teaterskat – en redegørelse om professionel dansk scenekunst for børn og unge, Kirsten Dahl 2010, kapitel 6. Overvejelser – om scenekunstens uddannelser i Danmark, en materialesamling, Uafhængige Scenekunstnere 2011.

¹⁵ www.ftf.dk/beskaeftigelse/ledighed/. I FTF's ledighedsstatistikker dækker Teaterforbundet over Dansk Skuespiller Forbund. Filmarbejder/scene dækker over Film og TV, Danske Scenografer, Danske Sceneinstruktører.

Tabel 4. Oversigt over ledighed blandt FTF-forsikrede medlemmer i 2012

Kilde: FTF

Dansk Artist Forbund – udsnitsanalyse, august 2012

Dansk Artist Forbund udarbejdede i 2012 en spørgeskemabaseret udsnitsundersøgelse, som skulle give et overordnet indtryk af arbejdsmarkedet, ledighedsprocenten og uddannelsesaktiviteten hos medlemsgruppen af artister, der er beskæftiget inden for scenekunstmrådet.¹⁶ På artistområdet organiserer Dansk Artist Forbund kunstnere inden for en bred vifte af scenekunstneriske faggrupper (performere, fysiske performere inden for cirkusgenrerne og performere inden for teater eller commedia dell'artetraditionen, klovne, herunder også specialiserede hospitalsklovne, og tryllekunstnere).

Dansk Artist Forbunds udsnitsundersøgelse viser, at godt 1/3 af artisterne hverken har uddannelse eller har deltaget i kurser. En næsten lige så stor gruppe artister har både deltaget i uddannelse og/eller kurser i Danmark og i udlandet. En yderligere gruppe på 27 % har kun uddannet sig eller deltaget i kurser i Danmark. Et ganske lille udsnit af artisterne, 5 %, har kun uddannelse i udlandet.

Udsnitsanalysen viser, at artisterne har et bredt arbejdsfelt og leverer optræden hos mange typer af arbejdsgivere; lige fra teatre til institutioner og private arrangementer. Ser man på de 10 mest udbredte arbejdsgivere fra udsnitsundersøgelsen, finder man først institutioner, dernæst skoler,

¹⁶ Dansk Artist Forbund er en faglig organisation for solister, bands og grupper inden for alle musikalske genrer og repræsenterer artister, der arbejder med nycirkus, klassisk cirkus, underholdning, performance, dans.

firmaevents, kulturhuse, private fester, kommuner, shows, festivaler, teatre. Shoppingcentre afslutter listen over de 10 mest typiske arbejdsgivere.

Hvad angår ledighed, viser undersøgelsen, at ugerne, hvor kunstnerne var meldt ledige hos deres jobcenter, fordelte sig på følgende måde: 35 % af kunstnerne var ledige i 2011. Blandt de ledige kunstnere på scenekunstmrådet var lidt over 16 % ledige i mindre end 15 uger og 12 % ledige i mindre end 30 uger. Den gennemsnitlige ledighed blandt alle kunstnere var i 2011 på 4,9 uger.

Danske Dramatikeres medlemsundersøgelse, 2011

Danske Dramatikere gennemførte i 2011 en spørgeskema-baseret medlemsundersøgelse, som bl.a. belyste beskæftigelsesforholdene for organisationens medlemmer.¹⁷ Undersøgelsen viste bl.a., at 1/3 af de medlemmer, som besvarede spørgeskemaundersøgelsen, er autodidakte manuskriptforfattere og/eller dramatikere, men at de til gengæld ofte har en universitetsuddannelse. Undersøgelsen viste endvidere, at 2/3 af medlemmerne arbejder på fuld tid som dramatikere, og at de gør det på freelancebasis eller som projektansatte. Kun 3,4 % oplyste, at de er fastansatte. Undersøgelsen viste også, at 65,4 % har perioder uden indtægt, hvor der primært leves af egen opsparing (47,7 %), A-kasse (28,4 %) eller samlevers indkomst (23,9 %).

3.3. Beskæftigelsessituationen for de uddannede fra Statens Scenekunsthøjskole og skuespilleruddannelserne i Odense og Aarhus

Til forskel fra scenekunstmrådet generelt findes der nøjagtige opgørelser over beskæftigelsessituationen for hovedparten af de scenekunsthøjskoleuddannede fra de statslige uddannelser. Siden 2005 har Danmarks Statistik således belyst beskæftigelsessituationen for færdiguddannede fra Kulturministeriets videregående uddannelsesinstitutioner. På scenekunstmrådet belyser Danmarks Statistik beskæftigelsessituationen for de uddannede fra Statens Scenekunsthøjskole, Syddansk Musikkonservatorium og Skuespillerhøjskole samt Skuespilleruddannelsen Aarhus Teater. Danmarks Statistik medtager altså ikke oplysninger om uddannede fra Dramatikeruddannelsen ved Aarhus Teater og Det Danske Musicalakademi Fredericia.¹⁸ Danmarks Statistik redegør både på institutionsniveau og for de enkelte uddannelsesretninger for

¹⁷ Danske Dramatikere: Replikker, januar 2012. Danske Dramatikere er en faglig interesseorganisation for teater-, radio-, tv- og filmdramatikere samt for librettister, oversættere og bearbejdere af dramatik. Danske Dramatikere har mere end 300 medlemmer.

¹⁸ Danmarks Statistik belyser kun de statslige uddannelser under Kulturministeriet, jf. kapitel 2. De scenekunsthøjskoleuddannede. For at skabe et sammenligningsgrundlag mellem de tre skuespilleruddannelser i Danmark – hvoraf de to i 2005 var tilknyttet selvejende institutioner – besluttede Kulturministeriet, at alle skuespilleruddannelserne skulle omfattes af Danmarks Statistiks opgørelser.

udviklingen i de uddannedes beskæftigelse og belyser forhold som erhvervsfrekvens, ledighed, arbejdsmæssig status, indkomstforhold og regional beskæftigelse.¹⁹

Danmarks Statistiks opgørelse af ledigheden blandt de uddannede fra scenekunstuddannelserne viser, at der er tale om høje ledighedsprocenter for dimittenderne fra de fleste uddannelsesretninger. Ledigheden er også høj, når den sammenlignes med den generelle ledighed for dimittender fra de kunstneriske og kulturelle uddannelser, og i særlig grad når den sammenholdes med ledigheden blandt dimittender fra de lange videregående uddannelser som helhed.²⁰

Store dimittendgrupper som danserne og skuespillerne har en ledighed på ca. 20 %, mens de færdiguddannede fra de scenetekniske uddannelser tegner sig for de markant laveste ledighedsprocenter med godt 6 %. Musicalakademiets undersøgelse af beskæftigelsen blandt institutionens færdiguddannede viser, at ledighedsprocenten ligger på ca. 20 %. Musicalakademiets opgørelse kan dog ikke umiddelbart sammenlignes med Danmarks Statistiks, da bl.a. dimittendgrundlaget afviger i de to opgørelser.

¹⁹ Danmarks Statistiks opgørelser er tilgængelige i de årlige beskæftigelsesrapporter, som Danmarks Statistik udgiver i samarbejde med Kulturministeriet og Uddannelsesministeriet, samt i Danmarks Statistiks statistikbank, som er tilgængelig fra institutionens hjemmeside.

²⁰ Danmarks Statistik definerer i *Beskæftigelsesrapport 2012: Dimittender fra de kunstneriske og kulturelle uddannelser* ledigheden på følgende måde: Ledighedsprocent: Summerede ledighedsgrader (i året) i forhold til antallet af dimittender, beregnet som procent. Ledighedsgraden (i året) på 1000 betegner 37 timers ledighed pr. uge i et helt år. En dimittend kan derfor have en ledighedsgrad på mellem 0 og 1000. Når tallet summeres, tæller man i enheder af fuldtidsledige. Det er dette tal, man benytter til at beregne ledighedsprocenten. Ledigheden består af såvel dagpengeberettigede som kontanthjælpsberettigede ledige. Endvidere tæller g-dage som ledighed. Ledighedsbegrebet, som anvendes i denne rapport, svarer til Danmarks Statistiks nettoledighedsbegreb. Det betyder, at personer, som er aktiverede og samtidig jobklare, ikke indgår som ledige.

**Tabel 5. Ledighed for scenekunstuddannede 2011,
opgjort på uddannelsesretning**

	Uddannelsesretning	2011
Syddansk Musikkonservatorium og Skuespillerskole	Skuespil	21,8
Skuespilleruddannelsen Aarhus Teater	Skuespil	20,8
Statens Scenekunstscole	Skuespil	17,1
	Moderne dans	21,9
	Sceneinstruktion	9,0
	Koreografi	d
	Scenografi	12,6
	Sceneteknik (lyd, lyd, forestillingsledelse/rekvisit, sceneproduktion)	6,5
	Sceneproducent	d
Det Danske Musicalakademi Fredericia	Musicalperformer	20
Kunstneriske og kulturelle dimittender		9,0
Dimittender fra de humanistiske lange videregående uddannelser		5,7
Dimittender fra de lange videregående uddannelser		3,5

d angiver, at observationen mangler, er diskretioneret eller er for usikker til at kunne angives.

Note: Dimittendernes ledighedsprocent for 2011 er opgjort for årgangene 2001-2010

Note: Kunstneriske og kulturelle dimittender omfatter færdiguddannede fra Kunstakademiets Skoler for Arkitektur, Design og Konservering; Arkitektskolen Aarhus; Designskolen Kolding; Det Informationsvidenskabelige Akademi; Det Kgl. Danske Musikkonservatorium; Rytmisk Musikkonservatorium; Det Jyske Musikkonservatorium; Syddansk Musikkonservatorium og Skuespillerskole; Statens Scenekunstscole; Skuespilleruddannelsen Aarhus Teater; Kunstakademiets Billedkunstskoler; Den Danske Filmskole.

Kilde: Danmarks Statistik

Ligesom fagforbundene skelner Danmarks Statistik i sine opgørelser ikke mellem uddannelsesrelevant beskæftigelse og anden beskæftigelse; altså om de færdiguddannede finder beskæftigelse inden for deres scenekunstneriske fagområde, om de finder arbejde inden for et bredere scenekunstnerisk fagfelt, eller om de finder beskæftigelse uden for det scenekunstneriske område. Enkelte uddannelsesinstitutioner gennemfører dog undersøgelser, som belyser dette forhold. Kvalitative beskæftigelsesrapporter fra fx Statens Scenekunstscole og Det Danske Musicalakademi Fredericia peger på, at hovedparten af de scenekunstuddannede finder uddannelsesrelevant beskæftigelse inden for den brede scenekunstbranche. Den seneste kvalitative beskæftigelsesrapport fra Statens Scenekunstscole fra 2011 konkluderer således, at 97 % af dimittenderne fra institutionen arbejder inden for det fagområde, de er uddannet til, og at 88 % af dimittenderne inden for en periode på 3 måneder efter endt uddannelse finder beskæftigelse inden for eget fagområde. Ligeledes viser den seneste rapport om arbejdssituationen for uddannede musicalperformere fra 2012, at de uddannede musicalperformere

generelt har stor tilknytning til arbejdsmarkedet og i overvejende grad har beskæftigelse inden for fagligt relevante områder.²¹

Selv om dimittenderne inden for enkelte fagområder har en relativt lav ledighed, er det generelle billede, at de uddannede fra hovedparten af de scenekunstneriske fagområder har en høj ledighed – også i forhold til nogenlunde sammenlignelige uddannelsesgrupper. Det arbejdsmarked, der uddannes til, er dog et heterogent arbejdsmarked, som er præget af tidsbegrænsede ansættelser, kombinationer af ansættelsesformer, freelancevirksomhed og få fastansættelser. Fra branchens side er der også ønske om et vist "overskud" af arbejdskraft, som giver et større udvalg af især skuespillere og mulighed for "casting" af scenekunstnere af bestemte typer og med særlige kompetencer.

Ledighedsniveauet for mange af dimittendgrupperne er formentlig tæt på et forventeligt niveau for disse typer af kunstnere, men det er naturligvis til enhver tid en væsentlig opgave for uddannelsesinstitutionerne at sikre dimittendernes tilknytning til arbejdsmarkedet ved at fokusere på en bred vifte af pædagogiske og kunstneriske tiltag, der kan give de færdiguddannede en optimal bredde og dybde i deres kompetencer.

Den høje ledighed og uregelmæssige tilknytning til arbejdsmarkedet rejser dog spørgsmålet om, hvorvidt der uddannes for mange inden for visse fagområder, og om de færdiguddannede får tilstrækkelige kompetencer til at finde beskæftigelse uden for et snævert defineret scenekunstnerisk arbejdsmarked.

²¹ Kvalitativ beskæftigelsesrapport, Statens Scenekunstscole 2010, www.teaterskolen.dk/fileadmin/publikationer/Kvalitativrapport2010_endelig.pdf. Rapport om arbejdssituationen for uddannede musicalperformere, Det Danske Musicalakademiet 2012, www.musicalakademiet.dk/media/3851/rapport2012.pdf.

4.

DET SCENEKUNSTNERISKE OMRÅDE

Danmarks Statistik har siden teatersæsonen 1980/81 udarbejdet en årlig statistik for scenekunstmrådet, der belyser aktiviteten ved de professionelle teatre og koncert- og kulturhuse. Scenekunststatistikken omfatter bl.a. aktivitetsoplysninger for forestillinger, opførelser, tilskuere, fordelt på år, genre m.m.²²

Scenekunststatistikken for den seneste sæson 2011/2012 viser, at kategorien skuespil er den dominerende kategori på scenekunstmrådet. 42 % af de forestillinger, som er registreret i Danmarks Statistik, kan således henføres til kategorien ”skuespil”, og 39 % af tilskuerne så forestillinger under kategorien ”skuespil”. Kategorien ”operette/musical” stod for 3 % af forestillingerne, men havde 15 % af tilskuerne. Kategorien ”performance” stod for 7 % af forestillingerne og havde 1 % af tilskuerne. 12 % af forestillingerne samt 5 % af tilskuerne kan henføres til kategorien ”anden genre”.

²² Der knytter sig en række forbehold til anvendelsen af Danmarks Statistiks scenekunststatistik, særligt at statistikken inden for områder som revy, standup, show og performance ikke er fuldt dækkende. Som grundlag for indsamlingen af statistik på scenekunstmrådet har Danmarks Statistik dog udarbejdet en udførlig kvalitetsdeklaration, der bl.a. adresserer en række af disse forbehold, og som redegør for forholdet mellem statsstøttede og ikke-statsstøttede teatre samt for scenekunststatistikens indhold, pålidelighed og sammenlignelighed. Statistikken medtager ikke im- og eksport af forestillinger, fx internationale gæstespil: [jf. http://www.dst.dk/da/Statistik/dokumentation/kvalitetsdeklarationer/scenekunst.aspx](http://www.dst.dk/da/Statistik/dokumentation/kvalitetsdeklarationer/scenekunst.aspx).

Tabel 6. Antal forestillinger og tilskuere 2011/2012 – stats- og ikke-statsstøttede teatre, fordelt på genre og opgjort i procent

Genre	Forestillinger		Tilskuere	
	2011/2012		2011/2012	
		%		%
Skuespil	361	42	1.144.540	39
Ballet/dans	100	12	395.828	13
Performance	58	7	39.081	1
Opera	32	4	189.581	6
Operette/musical	22	3	441.535	15
Revy/cabaret	30	4	261.372	9
Musikdramatik	54	6	169.423	6
Nycirkus	11	1	37.462	1
Animation/dukketeater	78	9	142.548	5
Anden genre	106	12	138.070	5
Alle genrer	852	100	2.959.440	100

Kilde: Danmarks Statistik

Publikumstallene viser, at scenekunstmrådet er en væsentlig bestanddel i dansk kultur, hvilket understreger, at scenekunstudannelserne spiller en vigtig rolle i at udvikle og fremme dansk kunst og kultur. Hovedbeskæftigelsesområdet for uddannede fra scenekunstudannelserne er på trods af voksende genrer som musical og nye genrer som nycirkus og performance fortsat skuespil.

Tallene fra Danmarks Statistik tegner dog alene et generelt billede, som er vejledende og derfor skal bruges med en række forbehold. Ikke-statsstøttede teatre og koncert- og kulturhuse vil ofte ikke prioritere at indberette tal til Danmarks Statistik. Dette betyder, at ikke-statsstøttede teatre er underrepræsenterede i statistikken, hvilket fx gør sig gældende inden for områder som revy, standup og show og for musikteater- og musicalområdet. Endvidere vil særligt mindre teatre, teaterproducenter og projektteatre af ressourcemæssige årsager ofte ikke prioritere at indberette tal til Danmarks Statistik. Dette gælder fx for performance og nycirkus. Endelig giver indberetningen af aktivitetsoplysninger til Danmarks Statistik ikke teatrene mulighed for at vælge flere genrer; hvis en forestilling fx indeholder lige dele skuespil, performancekunst og dans, kan den kun henføres til en enkelt genre i indberetningen til Danmarks Statistik.

5.

UDVALGETS OG AFTAGERNES SYN PÅ UDVIKLINGEN INDEN FOR SCENEKUNSTEN OG UDDANNELSERNES FORMÅL

Som led i udredningsarbejdet har udvalget drøftet, hvilke væsentlige tendenser, nyskabelser og forandringer som ikke blot præger den aktuelle scenekunst, men som også vil præge scenekunstmrådet fremover. I drøftelserne har der især været lagt vægt på tendenser, som vil forme og forandre de krav, der stilles til fremtidens scenekunstnere, og som derfor vil få indflydelse på udviklingen af de scenekunstneriske uddannelser.

Det er imidlertid ikke blot scenekunstens aktuelle udvikling, der skal definere rammerne for uddannelsernes indhold, men uddannelserne skal i kraft af deres kunstneriske og pædagogiske arbejde også selv spille en afgørende rolle i udviklingen af fremtidens scenekunst; uddannelserne skal skabe kreative og produktive rammer for udviklingen af fremtidens scenekunstnere (og dermed udviklingen af scenekunsten) ved at styrke traditionen og samtidigt skabe rum for de eksperimenterende nybrud, der gør det muligt for scenekunsten at agere på nye måder.

5.1. Scenekunsten

Ligesom musikken defineres scenekunsten primært, men ikke udelukkende, som en kollektiv kunstart. Og ligesom musikken kan også scenekunsten antage mange typer af arbejdsformer og udtryk; fra den enkeltstående kunstner uden medspillere eller medarbejdere til det stort anlagte "Gesamtkunstwerk", hvor et talrigt ensemble og en lang række aktører (både på, foran og bag scenen) medvirker til det kunstneriske resultat.

Gennem de seneste årtier er der sket en udvidelse af scenekunstbegrebet, således at den traditionelle scenekunst har udviklet nye former som fx teaterkoncerter, men også er blevet suppleret af et bredt spektrum af andre sceniske udtryksformer som fx comedy, nycirkus og forskellige former for performancekunst.

Det traditionelle produktionshierarki, hvor det i høj grad er institutionerne med teaterdirektøren i toppen, der styrer såvel repertoireplanlægning som

iværksættelse af individuelle projekter, suppleres af nye organisationsformer inden for scenekunstmrådet. Det gælder fx mange projektteatres udvikling i retning af fladere strukturer med kunstnerkollektiver, der skaber scenekunst uden for institutionssammenhængene.

De traditionelle arbejdsdelinger mellem de scenekunstneriske faggrupper – sceneinstruktører, scenografer, skuespillere, dansere, koreografer, dramatikere, lysdesignere, performere, artister m.v. – er tendentielt på vej til at blive erstattet af scenekunstnere, der i højere grad arbejder på tværs af fagområderne. For det første går scenekunsten i retning af mere kollektivt og kunstnerisk tværgående produktionsfællesskaber. For det andet går scenekunsten i retning af, at den enkelte kunstner løbende indgår i flere samtidige samarbejder, ofte i netværk med en international aktionsradius.

Udviklingen af nye arbejdsmetoder og -strukturer inden for scenekunsten er præget af kollektive skabelsesprocesser, hvor alle forventes at kunne udvikle grundmateriale (i form af bevægelse, tekst, rum, lyd osv.), og hvor alle således har indflydelse på idéudvikling, proces og resultat. Det er karakteristisk for denne udvikling, at scenekunstnere ikke kun lader sig definere gennem deres profession, men snarere gennem den kompetence, det kunstneriske blik og den specialisering de har. Den enkelte scenekunstner har altså voksende mulighed for at definere sin rolle i skabelsesprocessen.

Den aktuelle udvikling inden for scenekunsten angår ikke blot organisatoriske strukturer og arbejdsgange, men omfatter tillige en æstetisk ligestilling af sceniske udtryksmidler og udtryksformer; auditive, visuelle, sensoriske og tekstlige elementer bliver gradvist mere ligestillede betydnings- og oplevelsesskabende dele af den samlede sceniske fremstilling.

Udviklingen og håndteringen af digitale virkemidler vinder stadigt større udbredelse på scenekunstmrådet, både som redskab og kunstnerisk udtryksmiddel og som formidling (sociale medier, digitale platforme og distributionskanaler).

En anden central tendens er, at der sker en gradvis udviskning af grænser både indadtil mellem scenekunstens former og discipliner og udadtil i forhold til andre kunstneriske områder. Samarbejdet med andre kunstarter og udviklingen af tværkunstneriske processer bliver hyppigere. Tværæstetiske og tværfaglige udtryksformer er således væsentlige i formuleringen af den scenekunstneriske faglighed.

5.2. Scenekunstneren

For mange uden for scenekunstmiljøet er teater primært en kunstart for og med skuespilleren, og dansen primært en kunstart for og med danseren. Men dels er “skuespilleren” og “danseren” ikke entydige størrelser, dels omfatter scenekunst et stort antal fagfunktioner og fagområder, som er nødvendige bestanddele af helheden, fx instruktion, scenografi, koreografi, lysdesign, lyddesign, rekvisitdesign, produktionsledelse, forestillingsledelse, danseformidling, dramaturgi og dramatisk tekst.

Man har traditionelt opdelt disse sceniske fagfunktioner i udøvende og skabende kunstnere. Udvalget har dog drøftet, hvorvidt opfattelsen af scenekunstnerens traditionelle funktion, rolle og plads i helheden har ændret sig gennem de senere år – og i forlængelse af dette, at det i mange sammenhænge ikke længere giver mening at opdele fagfunktionerne i scenekunsten som enten skabende eller udøvende. Ofte er det ikke længere relevant at anse den ”udøvende” kunstner som en, der udøver noget, som den ”skabende” kunstner har skabt. Det er ikke længere indlysende at definere klare skel mellem den udøvende medvirkende og den skabende dramatiker, instruktør, koreograf, eller scenograf og de tekniske funktioner som lyd- og lystekniker, rekvisitør eller produktions- og forestillingsleder.

Opløsningen af skellet mellem den udøvende og den skabende kunstner kan anskues fra to perspektiver. Dels opfattes alle scenekunstnere som skabende i forhold til udviklingen af det enkelte udtryk i forestillingen og i scenekunsten som sådan i form af stor og øget bevidsthed om og udvikling af metoder, kunstnerisk udtryk, individuel betoning etc. Dels er scenekunstneren som skabende i stadigt højere grad rustet til at iscenesætte sig selv og bringe sin scenekunstneriske profil i spil på nye måder, fx gennem aktiv anvendelse af ny kompetence, nye digitale platforme, ny teknologi og nye anvendelsesmuligheder.

I sammenhænge, hvor scenekunstnere både på, foran og bag scenen er skabende og indgår i en række forskellige genrer og typer af kunstneriske skabeshandlinger, er der dog stadig behov for, at scenekunstnerne er dygtige færdighedsudøvere på deres fagfelter. At scenekunstneren både kan være håndværker, udøver og/eller skabende kunstner, har skubbet til den påbegyndte udvikling væk fra de fagopdelte, professionsrettede scenekunstuddannelser mod en videnbaseret og flerfacetteret scenekunstuddannelse.

Opfattelsen af de sceniske fagfunktioner som skabende betyder en øget omverdensorientering på alle niveauer. Derfor skal scenekunstneren som skabende kunstner også rustes bedre til at profilere sig som en klar, individuel

kunstnerisk identitet og have færdigheder til at udvikle og etablere sig som selvstændigt skabende kunstner. Uddannelserne bør derfor på et færdighedsbaseret grundlag forsyne de uddannede med flerstrengede kompetencer, som understøtter deres faglige og professionelle virke, inklusive fx entreprenørskab.

Det er væsentligt, at der uddannes selvstændige scenekunstnere, som både under og efter deres uddannelse kan tage ansvar for deres egen læring og kunstneriske udvikling, og som kan indgå i mange forskellige former for samarbejde. Fremtidens scenekunstnere skal kunne indgå i det eksisterende og fremtidige scenekunsthelt og bidrage såvel kollektivt som individuelt til dets fornyelse.

5.3. Branchen og aftagernes syn på ønskede kompetencer

De scenekunstneriske uddannelsesinstitutioner har alle en række formelle og uformelle samarbejdsflader med scenekunstbranchen.

Disse omfatter samarbejde om praktikordninger for de studerende, samarbejde om konkrete produktioner og opførelser af mindre eller større omfang (fx visninger og forestillinger) samt systematisk sparring med brancherepræsentanter gennem aftagerpaneler, bestyrelser eller advisory boards. Endelig vil en lang række af underviserne ved institutionerne være praktiserende inden for deres fagfelt, hvorved deres praksisbaserede erfaring og viden fra aftagersiden naturligt tilgår uddannelserne.

Gennem disse samarbejdsflader med scenekunstbranchen sikres dels en hensigtsmæssig udvikling af institutionerne og deres uddannelser, dels at de færdiguddannede erhverver kompetencer, som gør dem i stand til på en gang at indgå i og udfordre den branche, de skal agere i.

Møde med aftagerrepræsentanter

Ifølge kommissoriet for udredningsarbejdet skal udvalget inddrage væsentlige aftagere og større producenter på scenekunstheltet. Udvalget har holdt møde med enkelte repræsentanter fra aftagersiden²³ inden for scenekunstheltet samt udsendt et spørgeskema til et bredt udsnit af aftagere. På såvel mødet med aftagerrepræsentanterne som i det udsendte spørgeskema var fokus på aftagernes syn på og holdning til, hvordan scenekunsthuddannelserne bør se ud og udvikle sig, samt hvilke konkrete kompetencer der efterspørges og vil blive efterspurgt på scenekunstheltet.

²³ Disse repræsentanter var Emmet Feigenberg, skuespilchef på Det Kgl. Teater, Jesper de Neergaard, leder af Bora Bora, og Hanne Svejstrup, producent på Dansehellerne. Derudover er der blevet bedt om og indkommet input fra aftagerpanelerne ved Statens Scenekunsthskole og Syddansk Musikonservatorium og Skuespillerskole.

På mødet med aftagerrepræsentanterne pegede disse på en række forskellige forhold, som er eller vil blive efterspurgt. Aftagerne var overordnet enige om, at de færdiguddannede fra scenekunstuddannelserne generelt har et højt teknisk og kunstnerisk niveau og er efterspurgt af branchen. Aftagerne anførte endvidere, at de seneste års professionalisering af uddannelserne har været med til at løfte dem ud af en rent professionsorienteret ramme og skabe færdiguddannede med en bredere vifte af kompetencer. Aftagerne understregede dog, at uddannelserne er kunstneriske uddannelser, som skal understøtte og udvikle den enkelte studerendes kunstneriske talent, vilje og kompetencer. Uddannelserne uddanner primært til et kunstnerisk arbejdsmarked, som efterspørger et højt teknisk og kunstnerisk niveau. Aftagerne var derfor enige om, at erhvervsorientering og uddannelse med brede kompetencer ikke må ske på bekostning af uddannelsernes færdighedsmæssige og kunstneriske kerne.

Aftagerne pegede konkret på, at en af de kompetencer, der inden for mange områder af scenekunstbranchen i dag er efterspurgt, og som i fremtiden i stigende grad vil blive efterspurgt, er kompetencer inden for projektudvikling og evnen til at iværksætte, styre og udvikle koncepter for projekter. Nogle af de væsentlige kompetencer, som scenekunstuddannelserne bør arbejde for yderligere at udvikle, er således inden for både kunstfaglig og administrativ projektudvikling og en selvforståelse hos den enkelte færdiguddannede af, at man dels kan være entreprenør, dels kan indgå i forskelligartede samarbejdsformer.

Fra enkelte repræsentanter på mødet blev det anført, at der bør skabes en større diversitet i uddannelsesudbuddet på scenekunstmrådet, som sikrer, at andre tilgange til scenekunsten og flere alternative udtryksformer er repræsenteret på uddannelsesfeltet. Den manglende bredde findes fx afspejlet i, at mange tager til udlandet for at få en scenekunstuddannelse inden for scenekunstneriske tilgange og områder, som ikke umiddelbart er repræsenteret i det danske scenekunstuddannelsessystem.

Aftagerne pegede også på, at der er behov for udviklingen af den scenekunstneriske fødekæde som grundlag for rekrutteringen af højt kvalificerede ansøgere til uddannelserne. I Danmarks nabolande, fx Sverige, er der således et andet fokus på fødekædeaspektet, hvilket bør tjene til inspiration.

Spørgeskema til aftagerrepræsentanter/branchen²⁴

For at sikre input fra et bredt spektrum af scenekunstbranchen har udvalget opfordret repræsentanter fra branchen til at svare på en række spørgsmål:

- Hvilke konkrete scenekunstneriske uddannelsesprogrammer og/eller kompetencer mangler i særlig grad inden for det danske uddannelsessystem, og hvordan kan dette imødekommes og udvikles i det samlede uddannelsesudbud på scenekunstmrådet?
- Hvilke scenekunstneriske kompetencer kan bringes i spil på et bredere arbejdsmarked end det rent kunstneriske, og hvordan kan disse imødekommes og udvikles i det samlede uddannelsesudbud på scenekunstmrådet?

Der indkom en lang række både samlende svar og enkeltforslag med en bred palet af ønsker, som delvist afspejler, at der er blevet svaret ud fra en situation, hvor det var muligt at uddanne til alle ønskelige kompetencer og også have uddannelsesudbud inden for snævre aftagerfelter.

De indkomne svar deler sig i fire hovedgrupper, hvad angår ønsker til udbud og kompetencer:

- Ønske om faglige tilgange/udtryk, der ikke vurderes at være tilstrækkeligt repræsenteret i det nuværende uddannelsesudbud, fx uddannelsesudbud inden for performancekunst, nycirkus, devisingprocesser og auteur-virksomhed.
- Ønske om specifikke uddannelser, der ikke udbydes i dag, fx produktionsdramaturg, animations-/dukketeateruddannelse, uddannelse inden for scenekunst rettet mod børn og unge, producentuddannelse.
- Ønske om, at ikke-tekniske færdigheder inkorporeres stærkere i uddannelserne, fx entreprenørskab, branchekendskab (markedsføring, forretningsforståelse, fundraising).

²⁴ Der indkom svar fra: Bora Bora, Dansehallerne, Teaterskolen Ophelia, Dansk Artist Forbund, Sammenslutningen af Danske Scenografer, Operaakademiet, TIO, DR-Fiktion, Dacapo, UNIMA, Erik Pold, Foreningen af Danske Dramaturger, Mette Kruse Skak, Marina Bouras, Lykke Meyer Jakobsen, Johannes Manov, Lina Franke Hedegaard, Lotte Løvholm, Anne Kurtzweil, Anne-Marie Jeppesen, Stig Debois, Christian Adelhorst Rossil, Lotte Faarup, Alex Bach Andersen, Sara Gaardbo, Jette Aasted Lund, Nullo Facchini, Tora Balslev Jespersen, Karen Nielsen, Heidi H. Katzenelson, Svend E. Kristensen, Inge Agnete Tarpgaard, Sanna Albjørk, Maj-Britt Mathiesen, Chapter 15 Udviklingskomite, Marie-Louise Stentebjerg og enkelte besvarelser, som det ikke har været muligt at identificere afsender af.

- Ønske om generelle kompetencer eller fokus i uddannelserne, som ønskes opprioriteret eller indført, fx det internationale vægtes højere, uddannelserne skal afspejle samfundets mangfoldighed, større forståelse for arbejdslivet efter uddannelse, akademisk og konceptuel tilgang til scenekunst.

Udvalget spurgte også til, hvordan de forskellige ønsker om og forslag til uddannelsesudbud og styrkede kompetencer kan imødekommes og udvikles i det samlede uddannelsesudbud på scenekunstmrådet. Her peger svarene hovedsageligt på mulighederne i:

- Bedre samarbejde mellem de nuværende scenekunstsskoler, bedre samarbejde med ikke-scenekunstneriske uddannelsesinstitutioner, mere opsøgende uddannelsesinstitutioner (særligt i forhold til samfundstendenser), øget dialog mellem branche og uddannelsesinstitutioner.
- Nye fag på eksisterende uddannelser, forskelligartede skuespilleruddannelser, oprette en selvstændig ”alternativ uddannelse” med udgangspunkt i performancekunst, opprioritering af de scenekunstformer, der har det største internationale potentiale.
- Bedre muligheder for efteruddannelse og kompetencegivende videreuddannelse.

Brancherepræsentanternes brede vifte af ønsker og forslag er blevet forelagt udvalget og er indgået i udvalgets videre arbejde. Udvalget bemærker, at en række af de fremkomne ønsker om og forslag til uddannelsesudbud og styrkede kompetencer allerede indgår i uddannelsernes udviklingsarbejde, fx fokus på entreprenørskab, fokus på alternative tilgange og udtryk. Udvalget anfører endvidere, at en del forslag, jf. kommissoriet, naturligt er blevet behandlet som led i udvalgsarbejdet, fx nye scenekunstneriske udtryksformer. I kapitel 6-9 peger udvalget på løsningsmodeller, som vil kunne imødekomme en del af de ønsker, der rejses, ved et mere fleksibelt uddannelsessystem og udvidede muligheder inden for videreuddannelse.

6.

FREMTIDIG UDDANNELSESSTRUKTUR FOR SCENEKUNSTUDDANNELSERNE

6.1. Det videregående uddannelsesområde og Bologna-processen

De videregående uddannelser i Danmark har det seneste par årtier gennemgået en gradvis strukturel udvikling, således at stort set alle videregående uddannelser i dag er tilpasset en bachelor- og kandidatstruktur. Denne udvikling er det seneste årti blevet drevet frem af den såkaldte Bologna-proces.²⁵ Bologna-processen tager sigte på at fjerne en række strukturelle barrierer for europæisk samarbejde inden for de videregående uddannelser og har blandt sine væsentligste målsætninger at udvikle en femårig gradsstruktur, der omfatter to niveauer (bachelor og kandidat), at udvikle et meritssystem baseret på ECTS og at sikre samarbejde om udvikling af kvalitetssikring. Formålet er at understøtte studenter- og forskermobilitet og sikre gensidig anerkendelse af uddannelseskvalifikationer nationalt og internationalt.

I regi af Bologna-processen er der på europæisk og nationalt plan blevet udviklet såkaldte kvalifikationsrammer for videregående uddannelse. Kvalifikationsrammen giver for hver af gradstyperne i det videregående uddannelsessystem (bachelor, kandidat, ph.d. m.v.) en overordnet og systematisk beskrivelse af kravene til viden og forståelse, færdigheder og kompetencer.

²⁵ I 1999 underskrev undervisningsministre fra 29 europæiske lande Bologna-deklarationen med den hensigt at realisere et fælleseuropæisk område for videregående uddannelse inden 2010. Efterfølgende har flere lande tilsluttet sig, således at det uddannelsespolitiske samarbejde i dag omfatter 47 lande.

Tabel 7. Niveauerne i det ordinære uddannelsessystem og videreuddannelsessystemet i den danske kvalifikationsramme

	Uddannelsesgrader i det ordinære videregående uddannelsessystem	Uddannelsesgrader i det videregående uddannelsessystem for voksne
Ph.d.-niveau	Ph.d.-grad	
Kandidatniveau	Kandidatgrad Kunstnerisk kandidatgrad	Mastergrad Kunstnerisk mastergrad
Bachelorniveau	Bachelorgrad Kunstnerisk bachelorgrad Professionsbachelorgrad	Diplomgrad
Erhvervsakademiniiveau	Erhvervsakademigrad	VVU-grad (videregående voksenuddannelse)

I forbindelse med vedtagelsen af den danske kvalifikationsramme for de videregående uddannelser blev det besluttet, at Kulturministeriets videregående uddannelser skulle have en selvstændig gradstypebeskrivelse, som tog højde for, at kunstnerisk praksis og kunstnerisk udviklingsvirksomhed er væsentlige elementer i disse uddannelser. Som tillæg til den danske kvalifikationsramme for de videregående uddannelser findes der derfor en gradstypebeskrivelse for de kunstneriske bachelor-, kandidat- og masteruddannelser.²⁶ Scenekunstuddannelserne er dog ikke indplaceret i den kunstneriske gradstypebeskrivelse, da de som et af de få resterende videregående uddannelsesområder ikke har en bachelor- og kandidatstruktur.

Strukturen i andre lande

I USA er de kunstneriske uddannelser, herunder scenekunstuddannelserne, normalt placeret som uddannelser ved universiteterne og er mere akademisk orienterede end de kunstneriske uddannelser i Skandinavien. I Tyskland, England og Frankrig findes der både kunstneriske universitetsuddannelser og "akademiuddannelser", der bevidst ønsker en særlig kunstnerisk profil og ikke har ønsket at indgå i Bologna-strukturen. I Norge, Sverige og Finland har alle scenekunstuddannelser i løbet af de seneste år fået status af bachelor- og kandidatuddannelser, og i varieret omfang er der på scenekunstmrådet i disse lande også mulighed for at gennemføre en kunstnerisk ph.d.- eller stipendiateksamen.²⁷ De danske scenekunstuddannelser er således de eneste i Norden, som ikke er omfattet af en bachelor- og kandidatstruktur.

²⁶ kum.dk/Documents/Kulturpolitik/Uddannelse/Kvalifikationsramme/beskrivelsesdokument%20kunstneriske%20gradstyper.pdf.

²⁷ Udvalget har haft besøg af Staffan Rydén, prefekt, Högskolan för scen och musik, Göteborgs Universitet; Paula Tuovinen, rektor, Theatre Academy Helsinki og Cary Libkin, Head of Bachelor of Fine Arts, Musical Theatre and MFA Directing Programs,

Det er udvalgets klare indtryk, at erfaringerne fra bl.a. Norge, Sverige og Finland viser, at institutionerne ikke har oplevet væsentlige problemer i forbindelse med overgangen til bachelor- og kandidatstrukturen, og at den nye gradsstruktur ikke har været en væsentlig barriere for udviklingen af de kunstneriske uddannelser – på kunstnerisk grundlag – i disse lande. I udvalgets møde med repræsentanter for scenekunstneriske uddannelser i Skandinavien er det tværtimod fremkommet, at overgangen til gradsstrukturen har styrket uddannelserne, bl.a. gennem en større fleksibilitet, transparens og mobilitet samt gennem udvidet samarbejde med eksterne aktører om aktiviteter inden for forskning og kunstnerisk udviklingsvirksomhed.

I Danmark har der tidligere hersket en vis skepsis i fagmiljøerne på de kunstneriske videregående uddannelser over for en overgang til en bachelor- og kandidatstruktur. Der har eksisteret en opfattelse af, at der med denne strukturændring også sker en automatisk teoretisering og akademisering af uddannelserne på bekostning af deres praktiske og kunstneriske elementer. Nogle kunstneriske uddannelser har ganske rigtigt parallelt med overgangen til bachelor- og kandidatstrukturen gennemgået en udvikling mod en højere grad af forskningsbaseret – dette gælder fx designuddannelserne. Men dette har været en udvikling, der ikke var nødvendiggjort af bachelor- og kandidatstrukturen. De videregående kunstuddannelser i Danmark har således bevaret deres kunstneriske særpræg, også efter at de er overgået til bachelor- og kandidatstrukturen.

De videregående kunstneriske uddannelsesinstitutioner i både Norge, Sverige og Finland har parallelt med indførelsen af Bologna-strukturen gennemgået en proces, hvor de er fusioneret ind i større miljøer. Der synes derfor at være en sammenhæng mellem Bologna-processen og udviklingen af større fagmiljøer og institutioner. En professionalisering og internationalisering af uddannelsesområdet har samtidig skabt behov for mere solide miljøer, og ikke mindst har den stadig mere omfattende internationalisering afstedkommet et konkurrenceparadigme, hvor faciliteter, videnproduktion og kunstnerisk gennemslagskraft har vist sig at være parametre, som institutionerne ønsker at blive målt på.

6.2. Udvalgets overvejelser over en fremtidig bachelor- og kandidatstruktur for scenekunstuddannelserne

Udvalget har ifølge sit kommissorium til hovedopgave at udarbejde konkrete forslag og anbefalinger til indholdet og organiseringen af det samlede

The Pennsylvania State University. Se endvidere se bilag 4 for udbud af uddannelser og struktur for bachelor- og kandidatuddannelser i de skandinaviske lande.

uddannelsesudbud på det statslige og statsligt støttede scenekunstneriske uddannelsesområde. Det ligger endvidere som en forudsætning i kommissoriet, at udvalgets forslag og anbefalinger skal kunne rummes inden for den nuværende dimensionering og overordnede økonomiske ramme for scenekunstudannelserne.

For så vidt angår en fremtidig struktur for og organisering af scenekunstudannelserne i Danmark, peger udvalget på, at det er essentielt, at der ud over uddannelse på højeste niveau i grundlæggende scenekunstneriske færdigheder og kompetencer også er fleksibilitet for de studerende. Flexibiliteten skal sikre mulighed for en større grad af specialisering for den enkelte scenekunstner, at scenekunstneriske kompetencer også kan bringes i spil på et bredere arbejdsmarked end det rent scenekunstneriske, samt at uddannelsesudbuddet er på forkant med den scenekunstneriske udvikling. Dette er et naturligt skridt i udviklingen fra professionsrettede uddannelser til de selvstændige videnbærende aktører, der i dag efterspørges af branchen.

Det scenekunstneriske uddannelsesområde er relativt lille og med små fagmiljøer, som traditionelt har været optaget af at uddanne til scenekunstens professioner som fx skuespiller, instruktør, danser, koreograf, scenograf, scenetekniker. Færdighedskravene til den enkelte profession har traditionelt været det, der har defineret uddannelserne. For at leve op til de udfordringer, der foreligger, når uddannelserne bliver moderne, internationaliserede videregående uddannelser og samtidig skal uddanne til de kompetencer, der efterspørges af branchen, er det imidlertid nødvendigt med en modernisering af uddannelsesstrukturen.

I dag har de studerende på scenekunstudannelserne begrænsede muligheder for at skifte spor under deres uddannelse og for efter deres uddannelse at få adgang til videreuddannelse i form af diplom- og masteruddannelser eller kandidatuddannelser i Danmark og udlandet. De fireårige scenekunstudannelser giver således kun adgang til et begrænset udbud af diplom- og masteruddannelser og yderst få kandidatuddannelser og til meget få kandidatuddannelser i udlandet. Ligeledes hindrer den manglende indplacering i gradsstrukturen formaliserede uddannelsessamarbejder med udenlandske uddannelsesinstitutioner om fx fællesuddannelser. Der bør derfor skabes strukturer, der understøtter de studerendes mulighed for at kombinere fag, tage selvvalgte moduler eller skifte spor under deres uddannelse, og som sikrer de færdiguddannede bedre muligheder for videreuddannelse.

I forlængelse af dette peger udvalget konkret på, at behovet for øget fleksibilitet, mulighed for specialisering, kompatibilitet med udenlandske uddannelser og udviklingen væk fra professionsuddannelsen taler for at lade scenekunstudannelserne omfatte af en bachelor- og kandidatstruktur med indledende grunduddannelse og efterfølgende specialiseringsmuligheder.

Studerende bør i fremtiden ikke kun have mulighed for at vælge uddannelsessted efter fagprofil og fagligt indhold, men bør i løbet af deres uddannelse også kunne bevæge sig mellem uddannelser – også til andre fagområder. Øgede muligheder for specialisering vil endvidere give de færdiguddannede et bredere spektrum af kompetencer på arbejdsmarkedet og vil skabe flere uddannede med anderledes vinkler på fagområderne. En øget fleksibilitet vil altså skabe større diversitet i fagligheden blandt de uddannede, hvilket vil styrke den enkeltes kunstneriske udvikling og udviklingen af scenekunsten som sådan.

Ved at bygge uddannelserne op om en ny gradsstruktur med klare læringsmål for, hvilken viden og forståelse samt hvilke færdigheder og kompetencer der skal opnås på bachelor- og kandidatniveau, øges mulighederne for meritoverførsel af fag eller moduler på tværs af institutioner, uddannelsesområder og landegrænser.

Overgangen til bachelor- og kandidatstruktur

Udvalget er bevidst om, at det er en vidtrækkende beslutning at indføre en bachelor- og kandidatstruktur på scenekunstudannelserne. Det vil kræve en gennemgribende omlægning af uddannelserne og institutionerne, hvilket erfaringsmæssigt er en krævende proces; der skal udarbejdes og implementeres definitioner af nye niveauer, læringsmål for alle fag, fagmodulering, opbygges nye kompetencer for underviserne og ikke mindst defineres og opbygges et nyt og udvidet videngrundlag for uddannelserne (se endvidere kapitel 8 for en uddybning af kravene).

Når der skal ske en faglig omlægning af uddannelserne og en udvidelse af niveauet, bør der først ske en etablering af bachelorniveauet og herefter en etablering af kandidatniveauet. Dette vil give mulighed for at påbegynde optag på bachelorniveau og parallelt arbejde med opbygningen af kandidatniveauet. Denne trinvise implementering af den nye uddannelses- og gradsstruktur vil gøre det muligt på et velfunderet grundlag at have udviklet kandidatniveauet, når de første færdiguddannede bachelorer er klar til at søge kandidatuddannelserne.

Der bør fortsat være optagelsesprøve til fremtidige bacheloruddannelser ud fra de samme præmisser som i dag, hvor der optages på grundlag af den enkeltes

evner, færdigheder og talent. Udvalget finder endvidere, at der ligeledes bør være optagelsesprøver til de scenekunstneriske kandidatuddannelser. Dette giver den enkelte studerende yderligere mulighed for fleksibilitet og uddannelsesskift. Ligeledes giver det uddannelserne mulighed for at optage studerende, der har taget en bachelor i udlandet eller mulighed for på visse uddannelser at optage studerende med en anden kunstnerisk faglighed.

En afsluttet bachelor i scenekunst bør således give den studerende mulighed for:

- at afprøve branchen direkte efter 3 år
- direkte eller senere at søge ind på en kandidatuddannelse inden for samme fagområde som bacheloruddannelsen eller en anden scenekunstnerisk kandidatuddannelse, som godkender denne bachelor som adgang til optagelsesprøve
- direkte eller senere at søge ind på relevante kandidat-, diplom- eller masteruddannelser på andre videregående uddannelser, hvor en bachelor i scenekunst er relevant.

Udvikling af videngrundlag og øget samarbejde med de øvrige videregående uddannelser

Videngrundlag

Ved en overgang til bachelor- og kandidatstruktur skal uddannelsernes videngrundlag lovgivningsmæssigt fastslås, og uddannelserne skal i akkrediteringssammenhæng kunne vise, at de har undervisere, der har grundlag i den faglige viden på området og bedriver videnopbygning, som tilgår uddannelserne.

Underviserne og det faglige personale på institutionerne er for en stor del skabende og/eller udøvende kunstnere. Disse fagfolk tegner uddannelsernes faglighed og den pædagogiske praksis på uddannelsesinstitutionerne. Dette sker gennem undervisning, kunstnerisk udviklingsvirksomhed og eventuelt forskning, men også i væsentlig grad gennem underviserens kunstneriske praksis, på lærestedet eller i kunstmiljøet uden for institutionen.

Kunstnerisk praksis bør fortsat være det vigtigste grundlag for scenekunstuddannelserne, da faget kræver færdigheder på højt niveau inden for en række discipliner, og det er i opbygningen af og mødet med den faglige praksis, at et fagligt højt kunstnerisk niveau sikres. Som anført tidligere er det udviklingen mod en mere reflekteret og eksplicit videnbærende og

entreprenant scenekunstner, der har været bærende i udviklingen af de scenekunstneriske uddannelser gennem de seneste år.

På de videregående kunstneriske uddannelser er kunstnerisk udviklingsvirksomhed ligeledes af væsentlig betydning som kilde til viden, erkendelse og udvikling af kunstneriske kompetencer. For mange af de kunstneriske uddannelsesinstitutioner danner kunstnerisk udviklingsvirksomhed, sammen med viden og erfaring fra kunstnerisk praksis, det væsentligste fundament for faglig og pædagogisk udvikling samt for udvikling af studerendes færdigheder og kompetencer.

Kunstnerisk udviklingsvirksomhed giver uddannelsesinstitutionernes faglige ansatte mulighed for at foretage eksperimentel udforskning af kunstnerisk praksis og udforske kunstneriske problemstillinger og metoder, som kan få stor betydning for den enkelte kunstner, for institutionen og for kunstarten.²⁸

Kunstnerisk udviklingsvirksomhed udføres i mindre skala ved uddannelserne i dag. Statens Scenekunstscole og Syddansk Musikkonservatorium og Skuespillerscole er på nuværende tidspunkt de eneste scenekunstuddannelsesinstitutioner, der har en mindre bevilling til og har iværksat konkrete projekter på området.²⁹ Statens Scenekunstscole har tillige formuleret eksplicite, faglige kriterier for projekter inden for kunstnerisk udviklingsvirksomhed, en ansøgningspulje for projekter inden for kunstnerisk udviklingsvirksomhed samt retningslinjer for ansøgninger og fremlæggelse af projektresultater. Hvis der skal frigives ressourcer til udviklingsvirksomhed, og viden skal tilgå alle uddannelserne, kræves en mere robust institutionel struktur omkring uddannelsernes kunstneriske udviklingsvirksomhed. Dette behandles i kapitel 8.

Institutionerne har på nuværende tidspunkt kun i begrænset omfang ansat undervisere, der har en forskningsmæssig baggrund eller indgår i forskningssamarbejder. Uddannelserne kan på relevante områder profitere af forskning som grundlag, men der bør ikke ske en egentlig akademisering af scenekunstuddannelserne. Enkelte fag/uddannelser bør dog udvikle forskningssamarbejder med andre kunstneriske uddannelsesinstitutioner og relevante institutter på universiteterne, da sådanne samarbejder og

²⁸ Jf. indledningen i rapporten Kunstnerisk udviklingsvirksomhed – En udredning om vidensgrundlaget på de videregående kunstneriske uddannelser. Kulturministeriet 2011. Definition: *Kunstnerisk udviklingsvirksomhed er en integreret del af en kunstnerisk proces, der fører frem til et offentligt tilgængeligt resultat og ledsages af en refleksion over såvel processen som præsentationen af resultatet.*

²⁹ Det er en del af Statens Scenekunstscoles og Syddansk Musikkonservatorium og Skuespillerscoles respektive rammeaftale med Kulturministeriet 2011-2014, at institutionerne vil opbygge og systematisere kunstnerisk udviklingsvirksomhed ved institutionen og i uddannelserne.

videnopbygning kan være med til at profilere og udvikle de enkelte fag/uddannelser.

Samarbejder

Scenekunsten forudsætter et omfattende samspil mellem specialiserede funktioner og kompetencer. Derfor er det naturligt, at uddannelsessamarbejde finder sted på tværs af faggrænser og fagmiljøer. Samarbejde på tværs af scenekunstuddannelsesinstitutionerne består i dag primært af uformelle samarbejdsordninger mellem enkelte uddannelser. Et formaliseret samarbejde, primært gennem praktikordninger, er etableret mellem enkelte af uddannelserne på Statens Scenekunstscole og skuespilleruddannelserne i Aarhus og Odense. Dramatikeruddannelsen har samarbejdsprocesser med skuespiller- og instruktøruddannelserne. Der foregår dog næsten ikke samarbejde mellem uddannelserne på ledelsesniveau, mellem undervisere på de forskellige institutioner eller i forbindelse med kunstnerisk og pædagogisk udviklingsarbejde.

En helhedstanke bør være central i den kommende dimensionering af uddannelserne. Flexibilitet og mobilitet og evnen til at opbygge specialiseringer og spidskompetence, der bør karakterisere scenekunstuddannelserne, forudsætter et gennemgribende arbejde med uddannelsernes profil, kompetencer og sammensætningen af udbuddet af uddannelser. Ligeledes kræves der et struktureret og formaliseret samarbejde mellem fagmiljøerne, hvis den faglige dybde og muligheden for specialisering skal sikres hele vejen rundt på fagområdet.

Et tættere samarbejde med de øvrige kunstneriske uddannelser, men også med det øvrige videregående uddannelsesområde, efterlyses både af udvalget, branchen og interessenter. I dag arbejdes der inden for enkelte fag (fx danseformidling og dramatisk skrivekunst) tæt sammen med de æstetiske fag på universiteterne, mens der på andre fagområder er et begrænset samarbejde med relevante fagområder på universiteterne. Et udvidet og formaliseret samarbejde om projekter og uddannelsesudbud med de øvrige kunstneriske uddannelser og universiteterne vil kunne udbygge fagligheden på scenekunstuddannelserne og berede vejen for fælles udviklings- og forskningsaktiviteter. I forbindelse med uddannelsernes overgang til bachelor- og kandidatuddannelser og en større grad af kunstnerisk udviklingsvirksomhed og et mere bredt funderet videngrundlag på uddannelserne vil det være relevant at undersøge, hvilke muligheder der er for samarbejde med relevante videregående kunstneriske og universitære uddannelser.

Anbefalinger

- Udvalget anbefaler, at de scenekunstneriske uddannelser udvikles til bachelor- og kandidatuddannelser af henholdsvis tre års og to års varighed i overensstemmelse med bachelor- og kandidatstrukturen på det øvrige videregående uddannelsesområde. Udviklingen skal ske på grundlag af den kunstneriske gradstypebeskrivelse for de videregående kunstneriske uddannelser.
- Udvalget anbefaler, at der skal være optagelsesprøver på både bachelor- og kandidatuddannelserne med mulighed for, at alle studerende med det fornødne faglige grundlag kan søge kandidatuddannelserne.
- Udvalget anbefaler, at overgangen til en bachelor- og kandidatstruktur sker i etaper, så der først etableres bacheloruddannelser, så strukturen og videngrundlaget for bacheloruddannelserne kommer på plads, hvorefter kandidatuddannelserne etableres.
- Udvalget anbefaler, at kravet til videngrundlaget for de kunstneriske uddannelser formaliseres i lovgivningen. Udvalget anbefaler kunstnerisk praksis som det fortsatte hovedgrundlag og kunstnerisk udviklingsvirksomhed og/eller forskning som grundlag, hvor det er relevant for de enkelte fag/uddannelser.
- Udvalget anbefaler, at de scenekunstneriske uddannelser fremmer videnudveksling og formaliseret samarbejde på institutions-, ledelses- og underviserniveau inden for uddannelse, forskning og kunstnerisk udviklingsvirksomhed med relevante videregående uddannelser.

6.3. Udvalgets overvejelser om overordnet økonomisk ramme for en ny struktur for scenekunstudannelserne og dimensionering af uddannelserne

Udvalget har ifølge sit kommissorium til hovedopgave at udarbejde konkrete forslag og anbefalinger til indholdet og organiseringen af det samlede uddannelsesudbud på det statslige og statsligt støttede scenekunstneriske uddannelsesområde. Det ligger endvidere som en forudsætning i kommissoriet, at udvalgets forslag og anbefalinger skal kunne rummes inden for den nuværende dimensionering og overordnede økonomiske ramme for scenekunstudannelserne.

Model

Udvalget har drøftet forskellige løsningsmodeller og finder på grundlag af især oplæg fra rektorer og ledere af de nuværende uddannelsesinstitutioner, at den bedste løsning vil være at udvide de nuværende 4-årige uddannelser til 5-årige (3+2) inden for den eksisterende økonomiske ramme for disse uddannelser. Det, der pædagogisk, videnmæssigt og kunstnerisk tillægges ved en 3+2-struktur, skal ikke være en øget undervisningsmængde, men derimod:

- skabe den nødvendige tid til refleksion og eksperimenter
- skabe mere plads til fordybelse og koncentration
- skabe muligheder for specialisering og fleksibilitet
- skabe plads til selvstændigt arbejde og kunstnerisk udviklingsarbejde
- lade uddannelserne i højere grad rumme entreprenørielle kompetencer.

Der forestår en nødvendig udvikling af uddannelsernes læringsmål, hvis uddannelserne skal leve op til en ny status som bachelor- og kandidatuddannelser; de studerende skal have øget viden, færdigheder og kompetencer inden for selvstændig kunstnerisk stillingtagen, kunstnerisk udviklingsvirksomhed samt evt. forskning. Da dette ikke bør ske på bekostning af opøvelsen af den kunstneriske, praksisbaserede færdigheds- og videndimension, er det nødvendigt at give plads til den mere individuelle refleksion og til projekter inden for kunstnerisk udviklingsvirksomhed.

Ud over at gøre en del af de eksisterende uddannelser femårige er der også fra udvalget og branchens side peget på forskellige muligheder for nye specialiseringer og uddannelser.

Dimensioneringen på scenekunstudannelserne er i forvejen smal, og der er kun få studiepladser at fordele. Endvidere holder udvalget fast i, at der skal være et kontinuerligt fagmiljø af undervisere på højeste niveau og med en faglig, kunstnerisk og pædagogisk dybde, hvis uddannelserne skal have det nødvendige høje niveau. Derfor mener et flertal i udvalget, at det inden for den eksisterende ramme ikke som hovedprincip er forsvarligt at udtynde grunduddannelserne ved at reducere antal studiepladser og sprede studieårsværk ud på flere uddannelser. Skuespilleruddannelsen, musicaluddannelsen og danseuddannelsen er nogle af de større fagområder. Disse fagområder har også en relativ høj arbejdsløshed blandt de uddannede. Udvalget vil derfor ikke udelukke, at det kan blive nødvendigt at flytte enkelte studiepladser –

evt. hvert andet år eller i en anden fordeling – for at imødekomme ønsket om flere efterspurgte kompetencer på området, skabe den ønskede diversitet i udbuddet eller sikre flere videreuddannelsespladser.

Udvalget peger også på, at de forskellige uddannelser har forskellige behov for ressourcer, og at det derfor ikke er muligt præcis at angive, hvor meget en flytning af studiepladser fra et uddannelsesområde til et andet vil koste. Enkelte studiepladser vil være betydeligt dyrere end andre, enten pga. et lavt antal studerende, et større behov for individuel undervisning, dyrere produktionsomkostninger i de praktiske øvelser, antallet og omfanget af forestillinger el. lign.

Det er væsentligt, at der i den nye struktur bliver mulighed for og ressourcer til løbende at reagere på efterspørgslen efter en bestemt type uddannelse eller en formindsket efterspørgsel inden for forskellige fagområder. I dag er situationen for uddannelsesinstitutionerne præget af, at uddannelses tilbuddene og studiepladserne er fastlagt i årlige normer for optag, hvilket vanskeliggør øget fleksibilitet og mobilitet. Et andet element, der i dag vanskeliggør fleksibilitet i forhold til fordelingen af studiepladser på fagområder og uddannelsesretninger, er, at uddannelserne i stor grad baserer deres fagplaner på samarbejdsproduktioner, fælles workshops og visninger, hvor afhængigheden af en bemanning af de forskellige fagfunktioner gennem studerende er en forudsætning for gennemførelsen. For at mobilitet, variation og behovstilpasning af studiepladser kan sikres, vil det i fremtiden derfor være en vigtig opgave at etablere mere fleksible fagplaner og produktionsformer.

Anbefaling

- Udvalget anbefaler, at omlægningen til en bachelor- og kandidatstruktur sker gennem at forlænge eksisterende uddannelser (fra de nuværende 4 til 5 år).
- Udvalget anbefaler, at der sikres større fleksibilitet i antallet og fordelingen af uddannelsespladser.

7.

EFTERSPURGTE KOMPETENCER OG NYE UDDANNELSESUDBUD PÅ BACHELOR- OG KANDIDATNIVEAU

På baggrund af foreliggende dansk og internationalt (nordisk) materiale skal udvalget udarbejde et fremadrettet forslag til de kompetencer og scenekunstneriske udtryk, som de scenekunstneriske uddannelser skal kunne uddanne til. Der skal inddrages nationale og internationale erfaringer med alternative scenekunstuddannelser – eksempelvis med vægt på mere fysiske eller tværgående scenekunstneriske udtryksformer, herunder performancekunst og nycirkus. Udvalget har på baggrund af kommissoriet og den aktuelle udvikling på scenekunstmrådet valgt konkret at forholde sig til behovet for nye uddannelser inden for nycirkus og performancekunst. Udvalget understreger dog, at der også findes andre ”alternative” scenekunstneriske udtryksformer, som kunne være kommet i betragtning i udvalgsarbejdet.

7.1. Nycirkus

Udvalget har drøftet behovet for en nycirkusuddannelse i Danmark i regi af Kulturministeriet.

I dag eksisterer der en uddannelse på ikke-videregående niveau og et professionelt træningsmiljø omkring Akademiet for Utæmmet Kreativitet (AFUK) i København. AFUK består bl.a. af en produktionsskole, en daghøjskole, et interessefællesskab omkring nycirkus samt foreningen Innercirq. Dansk Artist Forbund, AFUK, Københavns Internationale Teater og Københavns Kommune har en række år argumenteret for behovet for en professionel artist-/nycirkusuddannelse i Danmark. Fortalerne for en nycirkusuddannelse fremhæver, at talenterne flytter til udlandet og gennemfører deres videregående uddannelser for ofte ikke at vende tilbage til Danmark. Når der ikke findes videregående uddannelse på området i Danmark, opbygges der ikke et nycirkusmiljø, der kan udvikle dette udtryk i en dansk sammenhæng.

Fra aftagerne er det fra flere sider påpeget, at der i de lande, vi normalt sammenligner os med, allerede er etableret videregående

nycirkusuddannelser. Især Sverige og Finland har haft succes med opbygningen af videregående nycirkusuddannelser og efterfølgende opbygning af nycirkusgrupper og forestillinger, der bl.a. eksporteres til Danmark.

Blandt udvalgsmedlemmerne er der enighed om, at nycirkus har vundet stærkt frem de senere år og er en udtryksform, der er med til at udvikle scenekunsten i Danmark, selv om det fortsat er et meget lille miljø, der eksisterer. Udvalget finder dog også, at det med kravet om udgiftsneutralitet er svært at honorere behovet for en ny form for scenekunstuddannelse i Danmark uden en udvidelse af den økonomiske ramme for scenekunstuddannelserne.

Københavns Kommune har i oktober 2012 bevilget midler til et fireårigt forsøg med en nycirkusuddannelse på videregående niveau på AFUK. Endvidere er der med finanslovsaftalen mellem regeringen og Enhedslisten afsat 1,5 mio. kr. årligt de næste fire år til en forsøgsuddannelse inden for nycirkus.³⁰

Udvalget tager disse aftaler til efterretning og opfordrer til, at den kommende forsøgsuddannelse inden for nycirkus både etablerer et stærkt fællesnordisk fagsamarbejde og samarbejder tæt med de eksisterende scenekunstuddannelser i Danmark, da det utvivlsomt vil løfte en ny og mindre institution at drage nytte af den erfaring, de andre scenekunstuddannelser har, og lære af deres udviklingsvirksomhed og strukturen omkring videregående uddannelser.

Anbefaling

- Udvalget anbefaler, at den kommende forsøgsuddannelse inden for nycirkus etablerer et fællesnordisk samarbejde og arbejder tæt sammen med de eksisterende videregående scenekunstuddannelser i Danmark.

7.2. Performanceuddannelse

Udvalget har drøftet, dels hvad performancekunstbegrebet dækker over, dels behovet for en performanceuddannelse i Danmark.

³⁰ Københavns Kommune har i budgetaftalen 2013-2015 afsat 6,25 mio. kr. til artistuddannelse med angivelse af, at midlerne skal gå til 'AFUK'. Der er afsat 6 mio. kr. fordelt over 4 år på finansloven til en videregående forsøgsuddannelse inden for nycirkus.

Beskrivelse af performancekunst som scenekunstnerisk aktivitet

Performancekunst er ikke en entydig scenekunstnerisk genre, der dækker over en veldefineret scenekunstnerisk aktivitet, men er snarere en pragmatisk fællesbetegnelse, som samler forskelligartede scenekunstneriske former om en central kerne.

For at skabe udgangspunktet for en fælles forståelse af performancekunst har udvalget formuleret en overordnet beskrivelse af performancekunsten som scenekunstnerisk aktivitet.

Beskrivelse af brugen af betegnelsen performance på scenekunstmrådet i Danmark

Ofte bruges betegnelsen "performance" for scenekunstformater, som også kunne kendetegnes ved andre betegnelser, fx eksperimenterende teater, fysisk teater, visuelt teater, live-art, nycirkus, postdramatisk teater. Man benytter også betegnelsen performance for genreblandinger mellem scenekunstneriske genrer eller simpelthen nye scenekunstneriske former, der endnu ikke har fået genrebetegnelse. Mange elementer og greb udviklet i performancemiljøerne de sidste årtier er nu blevet etablerede elementer i scenekunsten generelt. Derfor er det vanskeligt at definere performance entydigt.

Følgende kendetegner dog ofte en scenekunstperformance:

Der tages typisk ikke udgangspunkt i et færdigt manuskript, og teksten er ikke omdrejningspunktet for alle de andre parametre, som derimod er ligestillede elementer i forestillingens samlede æstetik (det visuelle, det auditive osv.).³¹

Relationen mellem optrædende og publikum udfordres eller belyses ofte, eksempelvis gennem tilskuerinddragende og/eller intervenerende greb.³²

Den/de medvirkende repræsenterer som oftest ikke "en anden", men udfylder en scenisk funktion som "sig selv".³³

³¹ Jf. Hans-Thies Lehmann: Postdramatisches Theater (Verlag der Autoren, Frankfurt am Main 1999).

³² Jf. Solvejg Gade: Intervention og kunst – socialt og politisk engagement i samtidskunsten (Politisk Revy, København 2010), som bl.a. tager afsæt i interaktion og intervention hos kunstnere som Superflex, Das Beckwerk, Christoph Schlingensiefel m.fl.

³³ Jf. Erika Fischer-Lichtes Ästhetik des Performativen (Suhrkamp Verlag, Frankfurt am Main, 2004). For en dansk indføring i Fischer-Lichtes begreb om performativ æstetik, se Erik Exe Christoffersen (red.): Performativitet (Peripeti nr. 6, Aarhus Universitet, Aarhus 2006).

Uddannelse inden for performancekunst

En uddannelse inden for performancekunst er ikke noget nyt i Danmark. Der har tidligere eksisteret private uddannelses tilbud, som på forskellig vis kan siges at falde ind under performancekunstområdet, fx Nordisk Teaterskole i Aarhus (1986-1999), School of Stage Arts i Vordingborg (1987-2008) og uddannelsesaktiviteterne i regi af Odin Teatret i Holstebro. Ingen af disse uddannelser har dog opnået statsstøtte, og kun Odin Teatrets uddannelsesaktiviteter har i en periode været SU-berettigede (fra begyndelsen af 1970'erne til midten af 1990'erne).

Efter ophøret af disse uddannelser er det fra flere sider blevet fremhævet, at en performativt orienteret tilgang til scenekunsten er underrepræsenteret i Danmark, og at dette udtryk ikke udvikles tilstrækkeligt i det nuværende scenekunstuddannelsessystem. Teaterudvalgets rapport, "Scenekunst i Danmark – Veje til udvikling", anfører fx: "Der mangler en anden retning inden for teateruddannelse, der kan tilbyde et alternativ, som Cantabile 2 før gjorde det med School of Stage Arts i Vordingborg, med vægt på nye og måske mere fysiske eller tværkunstneriske former for teaterudtryk inspireret af performance, ny cirkus, interaktivt teater etc. Internationalt ses det ofte, at det er fra den kant, fornyelsen og de nye auteurs kommer." I Uafhængige Scenekunstneres udgivelse "Overvejelser – om scenekunstens uddannelser i Danmark" anføres det: "Vi mener, at en performanceuddannelse er en nødvendig investering for fremtidens scenekunst skabt på dansk grund."³⁴

Endelig er det i forbindelse med udvalgsarbejdet også fra aftagersiden blevet understreget, at der bør skabes en større diversitet i uddannelsesudbuddet på scenekunstområdet, som sikrer, at andre tilgange til scenekunsten og flere alternative udtryksformer er repræsenteret, fx uddannelsesudbud inden for performancekunst (jf. kapitel 5.3).

Udvalget er enige om, at performanceelementer i højere grad bør indgå på relevante scenekunstuddannelser, da de studerende dermed både vil kunne udvikle nye kunstneriske muligheder inden for deres felt og vil få praktisk kendskab til en kunstform, de givetvis vil møde i deres professionelle virke. Derfor er det relevant, hvis de eksisterende uddannelser som led i en forstærket profilering også orienterer sig mod den performative tilgang.

Erfaringer viser tillige, at når en uddannelse etableres, og der opstår et kreativt miljø omkring den, sker der en udvikling, som også er frugtbar for de

³⁴ For uddybende argumentation henvises til rapporten Overvejelser – om scenekunstens uddannelser i Danmark, en materialesamling, Uafhængige Scenekunstnere 2011, og rapporten Scenekunst i Danmark: Veje til udvikling, Teaterudvalget, Kulturministeriet 2010, p. 18 og p. 42, samt de i kapitel 5 nævnte til udvalget indsendte besvarelser.

øvrige uddannelser. Uddannelsernes diversitet skaber altså en gensidigt udviklende dynamik.

Det er derfor udvalgets overordnede synspunkt, at der bør skabes et fag- og læringsmiljø, der gerne tænker anderledes i relation til øvrige uddannelser, og som i kraft af sit læringsmiljø understøtter og igangsætter en alternativ scenekunstpraksis. En ny uddannelse inden for performancekunst, som ikke er en erstatning for, men et supplement til de nuværende scenekunstudannelser, kan få positiv betydning for både læringsmiljøet på scenekunstudannelserne generelt og for scenekunstmiljøet i Danmark.

Denne uddannelse bør være en fleksibel uddannelse med internationalt udsyn, som fokuserer på aktuelle behov og tendenser. Uddannelsen bør ikke være bundet op på bestemte opfattelser af performancekunst eller ”skoler”, men bør præsentere de studerende for en bred vifte af muligheder, som giver den enkelte studerende forudsætningerne for at udvikle sit eget kunstneriske sprog.

Et stort flertal i udvalget finder, at behovet for en uddannelse på dette område bedst kan dækkes ved udviklingen af en overbygningsuddannelse på kandidat-, diplom- eller masterniveau, som samler bacheloruddannede og professionelle kunstnere fra forskellige fagområder (skuespil, dans, billedkunst, musik, film, media osv.). Et medlem (Sille Dons Heltoft) finder, at disse ambitioner om et fag- og læringsmiljø, som kan være igangsættende for en alternativ scenekunstpraksis, kun kan indfries, hvis der også udbydes et grunduddannelsesniveau, som foreslås realiseret ved, at en af de tre nuværende skuespilleruddannelser bliver omdannet til en uddannelse i performancekunst. Se uddybende argumentation i bilag 1.

Udvalget foreslår derfor, at der nedsættes et rådgivende fagligt udvalg bestående af personer med et indgående praktisk kendskab til performancekunst, som får til opgave – i samarbejde med scenekunstudannelsernes studieledere og afdelingsledere – at udvikle det faglige indhold af en mulig fremtidig uddannelse i performancekunst på kandidat-, diplom- eller masterniveau.

Anbefaling

- Udvalget anbefaler, at der oprettes en kandidat-, diplom- eller masteruddannelse i performancekunst.
- Udvalget anbefaler, at der nedsættes et rådgivende fagudvalg bestående af personer med et indgående kendskab til

performancekunst, som med inddragelse af branchen får til opgave at komme med forslag til, hvilket niveau der er behov for uddannelse på, og formulere forslag til det faglige indhold af uddannelsen inden for performancekunst.

7.3. Profilering af og variation i skuespilleruddannelserne

De tre eksisterende videregående skuespilleruddannelser under Kulturministeriet, henholdsvis ved Statens Scenekunstscole, Syddansk Musikkonservatorium og Skuespillerskole og Skuespilleruddannelsen Aarhus Teater ligger fagligt tæt op ad hinanden. Fra disse uddannelser uddannes der på årsbasis 24 dimittender.

Udvalget finder, at der er behov for en mere synlig forskel i uddannelsernes kunstneriske tilgang og profil. De tre skuespilleruddannelser bør gennem udviklingsvirksomhed og faglige samarbejder skabe tydelige og forskellige fagmiljøer, som samler pædagogisk og kunstnerisk fagkompetence inden for forskellige dele af uddannelsesspekteret.

Dette vil gøre det muligt for potentielle studerende at søge optag på en uddannelse på baggrund af en klar og selvstændig kunstnerisk og uddannelsesmæssig profil. Udvalget mener i denne sammenhæng, at de optagelsessøgende allerede på et tidligt tidspunkt er modne til at vælge en specifik profil, hvilket bl.a. søgningen til udenlandske uddannelser vidner om. Endvidere vil en mere klar kunstnerisk og uddannelsesmæssig profil sikre større variation i den viden og forståelse og de færdigheder og kompetencer, som færdiguddannede fra de forskellige uddannelser kommer ud med, og som efterspørges af branchen.

En mere klar profilering skal dog ikke være en barriere for den uddannelsesmæssige mobilitet, som indførelsen af en ny gradsstruktur vil medføre. Det skal således være muligt for alle studerende efter afsluttet bacheloruddannelse at have adgang til et udvalg af kandidatuddannelser på en anden afdeling, end den dimittenden er uddannet fra.

Anbefaling

- Udvalget anbefaler, at de enkelte skuespilleruddannelser arbejder på at udvikle og etablere mere indbyrdes forskellige kunstneriske tilgange og profiler til sikring af variation i de studerendes kompetencer og scenekunstens diversitet.

8.

BÆREDYGTIG INSTITUTIONSSTRUKTUR OG VIDENGRUNDLAG

8.1. Videngrundlag, udvikling af bæredygtige læringsmiljøer og internationalisering

De pædagogiske, kunstneriske, administrative og strukturelle krav, der bliver stillet til bachelor- og kandidatuddannelser, er så omfattende, at uddannelsesinstitutionerne skal være af en vis størrelse og have et struktureret og dokumenterbart videngrundlag. Samtidig er det nødvendigt for den kunstneriske udvikling, at mangfoldigheden bevares og styrkes.

Uddannelser med en kunstnerisk bachelor- og kandidatstruktur skal have et vist niveau af kunstneriske udviklingsaktiviteter og/eller -samarbejder på eller tilknyttet institutionen. Institutionen og uddannelserne skal have et vist niveau af internationalisering, og de undervisere, der planlægger og er hovedundervisere på uddannelsen, skal udføre kunstneriske udviklingsprojekter (eller forskning, hvis relevant for fagområdet) eller være aktive udøvere på fagområdet. De små scenekunstudannelsesinstitutioner vil have en række udfordringer i at leve op til flere af disse krav.³⁵ Den største af de nuværende institutioner har ca. 130 studerende, de mindste fra ca. 30 til under 10 studerende.

Det er derfor væsentligt, at de scenekunstneriske uddannelser kontinuerligt arbejder for at udvikle deres videngrundlag. Uddannelserne, der skal have status af bachelor- og kandidatuddannelser, skal have et eksplicit og underbygget videngrundlag. Udvalget understreger, at uddannelserne for at sikre udviklingsorienterede og bæredygtige uddannelsesmiljøer aktivt bør videreføre den pædagogiske og kunstneriske udviklingsproces, der har fundet sted på scenekunstudannelsesområdet gennem de seneste årtier.

Ligeledes er der behov for en styrkelse af kunstnerisk udviklingsarbejde på uddannelserne, ikke blot hos det kunstneriske personale, men også hos de

³⁵ Jf. Statusrapport – Fremtidig organisering af Kulturministeriets videregående uddannelser, Kulturministeriet 2009, pp. 2-3 og p. 6.

studerende. Derfor bør der sikres og udvikles miljøer for kunstnerisk udviklingsvirksomhed for undervisere og kunstnerisk udviklingsarbejde for de studerende ved scenekunstuddannelserne, som samlet kan styrke rekrutteringen til kunstnerisk og pædagogisk udviklingsvirksomhed og øge vidensopsamlingen og -produktionen på uddannelserne og skabe stærkere miljøer for eksperimenter, og som dermed på sigt kan medvirke til den fortsatte udvikling af scenekunsten i Danmark.³⁶ Ligeledes bør der skabes formelle rammer for samarbejdsstrukturer mellem alle fagmiljøerne både inden for begrebet ”viden fra faglig praksis” og fra ”kunstnerisk udviklingsvirksomhed” og på sigt muligvis forskning.

En sådan udvikling skærper kravene til ledelsen af uddannelserne, der må sikre fortsat udvikling ved at sætte fokus på såvel kvalitetsudvikling som strukturelle forbedringer af uddannelserne. Udvalget henviser i den forbindelse til konklusionerne i rapporten om kunstnerisk udviklingsvirksomhed.

For at sikre kunstnerisk kvalitet og mangfoldighed har scenekunstuddannelserne lang tradition for åbent at søge kilder til inspiration og fornyelse på tværs af nationale skel. Internationalt udsyn og en fortsat omverdensorientering har således altid været en del af scenekunstuddannelsernes kunstneriske og kreative udviklingsarbejde. Internationaliseringsprocessen på uddannelserne har de senere år taget fart: Internationale kompetencer er opbygget på det administrative område, der er udenlandske studerende på en række af uddannelserne, og udveksling af studerende, deltagelse i internationale netværk og uddannelsessamarbejde, inkludering af internationale gæstelærere og gæstestuderende hører med til uddannelsernes hverdag.³⁷

I den sammenhæng understreger udvalget, at internationalt samarbejde fortsat og i stigende grad bør være en integreret del af institutionens arbejde, og at international bevidsthed og internationalt udsyn bør være implicite dele af de studerendes hverdag. Uddannelserne er således i stigende grad en del af et internationalt uddannelsesmarked og en del af en international faglig dialog på deres respektive fagområder. En væsentlig forudsætning for denne internationalisering vil efter udvalgets mening være uddannelsernes fulde integrering i gradsstrukturen og Bologna-processen. I dag forhindres studerende ofte i at tage dele af deres uddannelse på en institution i udlandet, fordi de danske scenekunstuddannelser ikke har en kompatibel gradsstruktur.

³⁶ Jf. Indledningen i rapporten Kunstnerisk udviklingsvirksomhed – En udredning om vidensgrundlaget på de videregående kunstneriske uddannelser, Kulturministeriet 2012.

³⁷ [Jf. rapporten Internationalisering ved de kunstneriske og kulturelle uddannelser, Kulturministeriet 2012.](#)

Det samme gælder for indgåelse af formelle uddannelsessamarbejder med udenlandske institutioner, som kræver kandidat- eller masterniveau.

Det er udvalgets vurdering, at de scenekunstneriske videregående uddannelsesinstitutioner altovervejende er velfungerende og fagligt velfunderede. Men udvalget vurderer også, at der kræves en vis institutionsstørrelse administrativt og ressourcemæssigt og dybde i videngrundlaget for at løfte de nye udfordringer, som er forbundet med at etablere uddannelser på internationalt niveau.

8.2. Institutionel struktur for scenekunstudannelse

Udvalget har drøftet forskellige modeller for en fremtidig organisering af det samlede danske scenekunstudannelsesområde. Udvalget har fokuseret på en helhedsløsning, hvor det væsentligste inden for pædagogisk og kunstnerisk udviklingsvirksomhed og de vigtigste internationale erfaringer på området bringes aktivt i spil. Et pejlemærke for udvalgets overvejelser har været ønsket om at skabe et på en gang fleksibelt og sammenhængende uddannelsessystem med levende og bæredygtige kunstneriske læringsmiljøer.

Udvalget har drøftet perspektiverne i, at de scenekunstneriske uddannelser samles i et eller flere større læringsmiljøer eller centre, som kunne oprettes i regi af de eksisterende institutioner og geografiske placeringer. Disse centre skulle være store nok til at imødekomme de krav, som stilles til moderne videregående uddannelsesinstitutioner med bachelor- og kandidatstruktur, herunder krav til kritisk masse, videngrundlag, fag- og læringsmiljøer, intern kvalitets sikring samt klarere uddannelsesmæssig profil. Udvalget har gennemgået en række mulige løsninger, fx en sammenlægning af de jyske og fynske institutioner, en sammenlægning af de syddanske institutioner, en sammenlægning af scenekunstudannelserne i Aarhus med universitetet eller andre kunstneriske uddannelsesinstitutioner og andre konstellationer, der alle rummede en sammenlægning af eksisterende institutioner. Udvalget fandt dog ikke, at de drøftede modeller til fulde ville skabe de nødvendige forudsætninger for udviklingen af uddannelserne til bachelor- og kandidatniveau.

På basis af det foregående er udvalget kommet frem til at anbefale en model, hvor alle scenekunstudannelserne i Danmark samles i en ny, fælles organisation med afdelinger på de nuværende lokaliteter. Den nye institution, ”Danmarks Scenekunstscole”³⁸, omfatter alle de nuværende, relevante institutioner, der modtager statsligt tilskud: Statens Scenekunstscole

³⁸ ”Danmarks Scenekunstscole” er udelukkende foreslået som arbejdstitel for institutionen. Hvis der politisk ønskes en sådan løsning, skal Kulturministeriet og de involverede institutioner tage stilling til, hvorledes den nye institution skal benævnes.

(København), Skuespilleruddannelsen og Dramatikeruddannelsen (Aarhus), skuespilleruddannelsen ved Syddansk Musikkonservatorium og Skuespillerskole (Odense), Det Danske Musicalakademi (Fredericia) og Odsherred Teaterskole (Nykøbing Sjælland). Den nye institution vil få ca. 220 fuldtidsstuderende og et samlet budget på ca. 75 mio. kr. i 2013-niveau.

Den anbefalede model har til formål at udvikle en bæredygtig institutionsstruktur på fagligt, administrativt og ledelsesmæssigt plan. En samlet uddannelsesinstitution vil tillige samle alle de scenekunstneriske grunddiscipliner samt de stærkeste faglige og pædagogiske undervisningskræfter, hvilket vil skabe bedre muligheder for faglig udvikling og kunstnerisk samarbejde og synergi. Endelig vil denne model bidrage til løfte alle uddannelserne samlet med henblik på en fremtidig overgang til en bachelor- og kandidatstruktur og institutionsakkreditering.

Samlingen af de nuværende institutioner i en enkelt institution vil være parallel med udviklingen i de øvrige nordiske lande, hvor en række mindre institutioner i dag er eller er på vej til at indgå i større organisatoriske sammenhænge.³⁹

En samlet scenekunstuddannelsesinstitution skal:

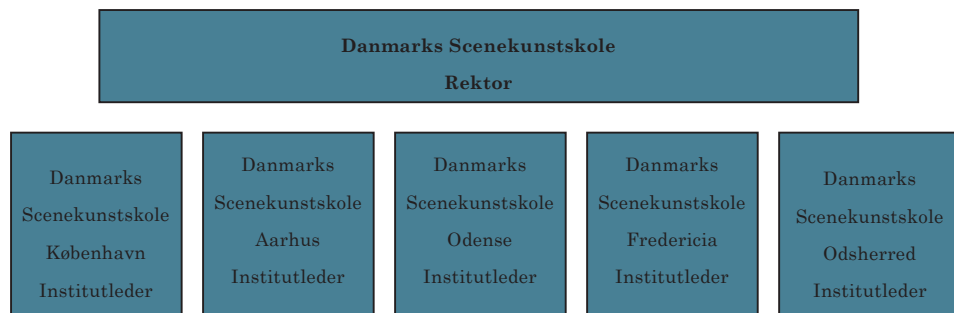
- skabe et solidt grundlag for at udvikle hele spektret af scenekunstuddannelser med et stærkt og mangfoldigt uddannelsesudbud
- sikre en helhedstænkning på scenekunstuddannelsesområdet
- etablere en samlet strategi for uddannelsesudbud på bachelor- og kandidatniveau samt på efter- og videreuddannelsesområdet
- sikre fleksibilitet i uddannelsesmulighederne for de studerende
- udvikle og implementere et bæredygtigt internt kvalitetssikringssystem

³⁹ I Norge, Sverige og Finland er der gennem de seneste år sket en række samlinger af kunstneriske uddannelser. Fx oprettedes Kunsthøgskolen i Oslo i 1996 med bl.a. Statens Ballethøgskole, Statens Teaterhøgskole og Statens Operahøgskole. I 2005 gik Musikhøgskolan, Operahøgskolan og Teaterhøgskolan sammen i Högskolan for Scen og Musik som et fakultet ved Göteborgs Universitet. I 2010 samledes Nycirkusutbildningen i Alby og Danshögskolan i Stockholm til Dans och Cirkushögskolan. I 2011 etableredes Stockholms dramatiska högskola ved en sammenlægning af Teaterhögskolan og Dramatiska Institutet. I 2013 fusioneredes TEAK (Theatre Academy Helsinki) med Finnish Academy of Fine Arts and the Sibelius Academy til University of the Arts Helsinki.

- skabe bredere faglige netværk for studerende og undervisere
- koordinere og systematisere de pædagogiske, kunstneriske og forskningsmæssige udviklingsaktiviteter, så de i højere grad tilgår uddannelsernes videngrundlag
- som en attraktiv partner indgå i større og mere komplekse nationale og internationale samarbejder.

Med etableringen af en samlet institution for scenekunstudannelserne finder udvalget det afgørende, at der fra institutionens opstart etableres en entydig ledelsesstruktur med tydelig angivelse af ledelsesbeføjelser. Konkret anbefaler udvalget én rektor som leder for hele institutionen, suppleret af institutledere på de enkelte geografiske lokaliteter.

Foreslået organisationsdiagram for en samlet scenekunstudannelsesinstitution:

Den nye institution bør have tydelige fagprofiler og forskelligartede aktiviteter, der giver de studerende mulighed for at vælge mellem forskellige fagmiljøer. For at sikre facetterede fagligheder og en dynamisk institution bør der fortsat sikres udbud af uddannelse og et uændret aktivitetsniveau på alle de lokaliteter, der eksisterer i dag. Endelig bør der sikres et alsidigt udbud af uddannelse med differentieret fagligt udgangspunkt i samarbejde med et bredt udsnit af branchen (se kapitel 7 specifikt om skuespilleruddannelserne). Det alsidige udbud bør løbende sikres i de rammeaftaler, institutionen indgår med Kulturministeriet.

Udvalget lægger vægt på, at forslaget om etableringen af en ny samlet institution ikke skal ses som en administrativ spareøvelse, men som den bedst mulige faglige løsning, hvis alle scenekunstudannelser skal udvikles til et nyt niveau.

En konsekvens af etableringen af en samlet institution vil være, at skuespilleruddannelsen i Odense skal udskilles fra Syddansk Musikkonservatorium og Skuespillerskole, og skuespilleruddannelsen og dramatikeruddannelsen i Aarhus skal udskilles fra Aarhus Teater. De eksisterende institutioner har allerede planlagt faglige samarbejder, som der er mange forventninger til. Udvalget finder, at disse udviklingslinjer skal fastholdes og styrkes til gavn for en samlet institution. Derfor bør allerede etablerede og påtænkte samarbejder fortsat udvikles inden for rammerne af den nye organisation. På den måde vil der sikres stærke lokale kunstfaglige profiler og en tværfaglig udvikling af scenekunstneriske tilgange inden for den nye institution.

Udvalget ser gerne, at følgende eksisterende og planlagte samarbejder fortsættes, konsolideres og udvikles:

- Det tætte og forpligtende samarbejde mellem Skuespilleruddannelsen i Odense og Syddansk Musikkonservatorium omkring synergien mellem scenekunsten og musikken i et nationalt center for tværæstetik og musikdramatik, og uddannelserne samlokaliseres fortsat i Odense. Dette er et stærkt ønske fra institutionerne og vil udvikle både det scenekunstneriske og musiske udtryk.
- Den fagligt stærke platform mellem Musicaluddannelsen i Fredericia, skuespilleruddannelsen i Odense og Syddansk Musikkonservatorium om faglig udvikling inden for musikdramatik.
- Samarbejde mellem Dramatikeruddannelsen og Skuespilleruddannelsen i Aarhus og Dramaturgi på Aarhus Universitet om udvikling af samtidsdramatik og på sigt om performative tilgange til scenekunsten.
- Samarbejdet på Holmen mellem scenekunstuddannelserne og de andre kunstneriske uddannelser om rammerne for kunstnerisk udviklingsvirksomhed og entreprenørskab. Dette samarbejde bør udvikles til gavn for alle de scenekunstneriske uddannelser.
- Det samarbejde, der har været mellem uddannelserne på Holmen og en række nordiske parter, fortsættes og udbygges.
- Odsherred Teaterskoles operatørrolle for professionshøjskoler på diplomuddannelser, bl.a. inden for kunst og kulturformidling, fortsætter i regi af og til gavn for en ny, samlet scenekunstuddannelsesinstitution.

Anbefalinger

- Udvalget anbefaler, at der etableres en ny institution, foreløbig benævnt ”Danmarks Scenekunstscole”, der består af følgende institutioner: Statens Scenekunstscole, Skuespilleruddannelsen og Dramatikeruddannelsen ved Aarhus Teater, skuespilleruddannelsen ved Syddansk Musikkonservatorium og Skuespillerscole, Det Danske Musicalakademi Fredericia og Odsherred Teaterscole.
- Udvalget anbefaler en ledelsesstruktur med én fælles rektor for hele institutionen og institutledere på de enkelte geografiske lokaliteter. Udvalgets anbefalinger forudsætter, at der fortsat udbydes uddannelse på alle de lokaliteter, der eksisterer i dag, så aktivitetsniveauet på alle lokaliteter fastholdes.
- Udvalget anbefaler, at et alsidigt udbud af uddannelser løbende sikres i de rammeaftaler, institutionen indgår med Kulturministeriet.
- Udvalget anbefaler, at allerede etablerede og påtænkte samarbejder mellem de eksisterende scenekunstuddannelsesinstitutioner og andre uddannelsesinstitutioner fortsat udvikles inden for rammerne af en samlet institution, så der sikres lokale, kunstfaglige profiler.

9.

EFTERUDDANNELSE OG VIDEREUDDANNELSE

I flerårssaftalen for 2011-2014 hedder det, at Kulturministeriets uddannelsesinstitutioner løbende skal tilpasse sig ændrede forhold på arbejdsmarkedet og bringe kunstneriske kompetencer i spil i nye erhvervssammenhænge. Derfor skal der skabes mere fleksible rammer for efter- og videreuddannelse på den enkelte institution samt koordinering af fælles udbud på tværs af uddannelsesinstitutionerne. Flerårssaftalen fremhæver endvidere specifikt scenekunstmrådet og omtaler, at scenekunstudvalget skal komme med anbefalinger til en fremtidig organisering af scenekunstmrådet, herunder en struktur for efter- og videreuddannelsesområdet.⁴⁰

9.1. Struktur for efter- og videreuddannelsesområdet

Efteruddannelse og videreuddannelse er begge formelle og systematiske læringsaktiviteter, som står i modsætning til den uformelle og mere usystematiske læring, der finder sted i arbejdslivet. Efter- og videreuddannelse betegner dog to forskellige uddannelsesaktiviteter.

- Efteruddannelse er korterevarende, fagspecifikke kurser m.v., som retter sig mod personer, der har uddannelse eller beskæftigelse inden for det faglige område, som kurserne dækker. Efteruddannelse kan bruges til at vedligeholde og ajourføre eksisterende faglige kompetencer og kvalifikationer.
- Videreuddannelse er en formelt kompetencegivende uddannelsesaktivitet, som retter sig mod personer, der ønsker at udvikle nye eller forbedre deres eksisterende faglige kompetencer og kvalifikationer. Videreuddannelse omfatter diplom- og masteruddannelser.

⁴⁰ I sammenhæng med flerårssaftalen er det tillige relevant at nævne, at Struktur- og Samarbejdsudvalgets rapport fra 2009: Fremtidig organisering af Kulturministeriets videregående uddannelser, peger på, at nye videreuddannelses tilbud på diplom- og masterniveau er et relevant udviklingsområde for Kulturministeriets uddannelser.

På Kulturministeriets område udbydes videreuddannelse under bekendtgørelse om diplom- og masteruddannelser. Ifølge bekendtgørelsen er en diplomuddannelse en videregående kompetencegivende deltidsuddannelse på bachelorniveau, og en masteruddannelse er en kunstnerisk og/eller forskningsbaseret videreuddannelse på kandidatniveau.⁴¹

Efter- og videreuddannelse på Kulturministeriets uddannelsesinstitutioner

Blandt scenekunstudannelserne udbyder Statens Scenekunstscole og Odsherred Teaterscole efteruddannelse. Statens Scenekunstscole har ifølge finansloven bl.a. som mål at være centralt kompetencecenter for scenekunstudannelse i Danmark. Odsherred Teaterscole modtager på finansloven 3,2 mio. kr. som tilskud til efteruddannelse rettet mod det scenekunstneriske område med et særligt fokus på scenekunst for børn og unge.

Statens Scenekunstscole udbyder efteruddannelse bredt inden for scenekunstmrådet. Ud over specifikke, scenekunstneriske workshops, seminarer, konferencer og kurser har institutionen også efteruddannelsestiltag, som skal fremme en bredere anvendelse af scenekunstneriske kompetencer på arbejdsmarkedet, fx kurser i kommunikationstræning og personaleudvikling for scenekunstnere, skrivekurser, der udvider jobmulighederne til nye arbejdsmetoder og sammenhænge, kurser i dubbing, forberedelse til casting og kurser i pædagogik.

Odsherred Teaterscole har til hovedformål at sikre udbud af efteruddannelse til alle faggrupper inden for scenekunst med særligt fokus på scenekunst for børn og unge. Odsherred Teaterscole har tillige til formål at indsamle og formidle viden om scenekunstmrådet og tilbyder moduluddannelser inden for auteurvirksomhed, dukke- og animationsteater, samt multimedie- og performancekunst. Odsherred Teaterscole er ligeledes operatør for diplomuddannelser i Uddannelsesministeriets regi, bl.a. Kunst og kulturledelse og Formidling af kunst og kultur for børn og unge. Disse uddannelser er bredt orienteret mod den kulturelle sektor. Odsherred Teaterscole afviklede samlet ca. 60.000 efteruddannelsestimer i 2012.

Der eksisterer herudover en række andre institutioner og organisationer, der tilbyder efteruddannelseskurser, bl.a. Dansk Skuespiller Forbund, Dansk Artist Forbund og Danske Dramatikere.

⁴¹ Bekendtgørelse nr. 1089 af 16. november 2005 om diplom- og masteruddannelser på Kulturministeriets område.

Den manglende bachelor- og kandidatstruktur på de scenekunstneriske uddannelser betyder, at institutionerne ikke kan udbyde videreuddannelse i form af diplom- og masteruddannelser. Den manglende gradsindplacering er derfor den afgørende barriere for udviklingen af videreuddannelses tilbud, der er rettet mod scenekunstuddannede eller andre kunstnerisk uddannede.

9.2. Bedre muligheder for efter- og særligt videreuddannelse

Udvalget har drøftet behovet for efter- og videreuddannelse på det scenekunstneriske område. Spørgsmålet har også været drøftet med repræsentanter for aftagerne. Udvalget og aftagerne er enige om, at der er et stort behov for efter- og videreuddannelsesmuligheder inden for scenekunstbranchen.

Udvalget peger på, at særligt en styrket videreuddannelsesindsats synes nødvendig og vil kunne bidrage til at løfte scenekunstbranchens generelle kompetenceniveau; flere længerevarende videreuddannelses tilbud for scenekunstnere vil betyde, at færdiguddannede kan få suppleret deres grundkompetencer og bringe dem i spil på nye scenekunstneriske måder eller i nye erhvervsmæssige sammenhænge. En styrket videreuddannelsesindsats kan dermed både være med til at udvikle scenekunsten ved at skabe scenekunstnere med flere facetter og forbedre de lediges beskæftigelsesmuligheder.

På videreuddannelsesområdet er der mere behov for et bredt udvalg af praksisbaserede diplomuddannelser end de mere teoribaserede masteruddannelser. Udviklingen af videreuddannelsesudbud i form af diplom- og masteruddannelser vil også være en vigtig forudsætning for, at scenekunstuddannelserne i en fremtidig bachelor- og kandidatstruktur kan imødekomme krav om en større grad af fleksibilitet og variation i udbuddet af kompetencer.

En ny samlet institution bør udvikle en langsigtet og samlet strategi for efter- og videreuddannelsesområdet, der sikrer, at de enkelte afdelinger får mulighed for at profilere sig inden for deres kompetenceområder og dermed kan være med til at skabe stærke og selvstændige profiler på de enkelte afdelinger. I denne sammenhæng vil det være naturligt, at den samlede institution gør brug af de erfaringer og kompetencer, der allerede er opbygget. Odsherred Teaterskole har opbygget en række kompetencer inden for tilrettelægning og håndtering af diplomuddannelser, Det Danske Musicalakademi Fredericia har tidligere udbudt faglig efteruddannelse inden for musical, og Statens Scenekunstscole har gennem mange år udbudt en bred vifte af håndværksmæssig efteruddannelse, lederkurser, internationale workshops mv.

Hver afdeling i den nye institution bør kunne udbyde efteruddannelse og/eller videreuddannelse efter behov og tilpasset afdelingens særlige profil, men det vil være en styrke for en ny institution at benytte de allerede foreliggende kompetencer på tværs af afdelingerne.

Med de midler, der i dag er afsat til og genereres af efteruddannelse på henholdsvis Statens Scenekunstscole og Odsherred Teaterscole, finder udvalget, at der med en samlet strategi på efter- og videreuddannelsesområdet bør kunne sikres midler til etablering af nye videreuddannelser. Dette kræver dog et grundigt analysearbejde af den nye institution i tæt samarbejde med branchen og dimittender om, hvad der efterspørges, og hvad der kan udvikle området.

Udviklingen af videreuddannelserne bør ske i et samarbejde med andre områder (øvrige uddannelsesinstitutioner under Kulturministeriet, professionshøjskoler, universiteter og lign.).

Udvalget noterer som en positiv faktor, at Kulturministeriets statslige uddannelsesinstitutioner har mulighed for at konvertere ressourceudløsende finansårsstuderende til finansiering af aktiviteter på efter- og videreuddannelsesområdet. Dvs. at institutionerne fra deres fastsatte antal studerende kan overføre årsværk til videreuddannelse. For master- og diplomuddannelser gælder det fx, at en finansårsstuderende kan konverteres til to studiepladser, som er delvist finansieret af det ressourceudløsende tilskud og delvist (normalt 50 %) finansieret af deltagerbetaling. Denne ordning vil kunne gælde for scenekunstudannelserne efter indførelse af ny gradsstruktur og dermed også for en ny statslig scenekunstudannelsesinstitution.

Anbefalinger

- Udvalget anbefaler, at der skabes bedre muligheder for især videreuddannelse for scenekunstnere, herunder at der i tæt kontakt med branchen og i evt. indbyrdes samarbejde udvikles diplom- og masteruddannelser, som dels kan udfylde behov, der ikke er dækket af de eksisterende uddannelser, dels kan kvalificere scenekunstnere til et højere fagligt niveau og et bredere arbejdsmarked.
- Udvalget anbefaler, at en samlet scenekunstudannelsesinstitution gør brug af de erfaringer og kompetencer, der allerede er opbygget inden for efter- og videreuddannelsesområdet.

- Udvalget anbefaler, at en samlet scenekunstuddannelsesinstitution i samarbejde med branchen og på baggrund af et analysearbejde udarbejder en samlet strategi for efter- og videreuddannelsesområdet.

BILAG 1

Mindretalsudtalelse vedr. performanceuddannelse, Sille Dons Heltoft

Jeg er enig i de ambitioner for en fremtidig performanceuddannelse i Danmark som udvalget har givet udtryk for ovenfor, men mener imidlertid, at disse ambitioner ikke kan indfries, med mindre der udbydes et grunduddannelsesniveau.

Det kræver en grunduddannelse at opbygge den faglige baggrund for nytænkning og nyudvikling, dvs. et fag- og læringsmiljø, som kan understøtte og igangsætte en alternativ scenekunstpraksis, og give den faglige tyngde, som det kunstneriske virke skal hvile på.

Jeg støtter endvidere anbefalingen om at oprette en kandidat-, diplom- eller masteruddannelse i performancekunst, men ønsker dog samtidig at fastholde, at denne løsning ikke er, hvad der fra et bredt felt indenfor dansk scenekunst har været ønsket – det anbefalede vil kun i begrænset omfang realisere ambitionen om større diversitet og flere udtryksformer i scenekunstudannelsesfeltet.

Jeg har i udvalgsarbejdet brugt begrebet "det dramatiske paradigme", som et udtryk for det forhold, at den dramatiske scenekunst bliver taget som norm for hele scenekunstens område. Det har til konsekvens at scenekunstneriske fagligheder og udtryksformer, som egentlig bygger på helt andre kompetencer end de dramatiske, i vidt omfang bliver set som en videreudvikling af, eller en "tilbygning" til skuespilkunsten. Det betyder, at skuespillerens faglighed ses som grundstammen ved al scenekunstnerisk uddannelse, og at karakterforskellige, specifikke fagligheder i forbindelse med andre scenekunstformer derfor ikke erkendes og anerkendes.

Et udtryk for, at der tænkes inden for "det dramatiske paradigme" er fx. formuleringen omkring de enkelte uddannelsessteders profileringer (jf. 7.3), som skal føre til øget diversitet. Jeg ønsker helt klart diversitet og ser det som en styrkelse af scenekunsten. Profileringer alene vil imidlertid næppe medføre de grundlæggende ændringer i didaktikken på uddannelserne, som er nødvendige, hvis en gensidigt udviklende diversitet skal opstå.

Det er min opfattelse, at performancekunsten er en selvstændig kunstform inden for scenekunsten. Arbejdet med fx visualitet kræver andre analytiske færdigheder end arbejdet med det litterære, ligesom arbejdet med at agere som handlende subjekt (skuespil) kræver grundlæggende andre kompetencer

end arbejdet med at vise relationer i skift mellem objekt og subjektpositioner (performance). Ligesom arbejdet med musical kræver visse kompetencer indenfor fx stemmemæssige udtryk og dramaturgi, som berettiger en særlig uddannelse, så kræver arbejdet med performance visse kompetencer indenfor fx fysisk udtryk, billedforståelse og performanceteori.

Kunstneriske udtryk er ikke at forstå som stilarter, som man kan lære at lave og vælge at bruge, eller genrer, som man kan arbejde indenfor. Stil- og genrekendskab er væsentligt for al kunstnerisk praksis, men det er ikke dér kunstneriske udtryk udvikles og nye udtryk opstår. Nye kunstneriske udtryk opstår gennem de værktøjer, metoder og arbejdsprocesser som anvendes i skabelsen af værket, med en bevidst kritisk refleksion om egen praksis og dens kontekst.

Det er derfor vigtigt for den scenekunstneriske udvikling, at der uddannes scenekunstnere – også dem, der står "på scenen" – som ikke blot er skabende og medskabende af værket, men også er skabende og medskabende af de metoder og den proces hvormed hvert værk skabes.

Jeg mener derfor, at en af de nuværende tre skuespiluddannelser bør omdannes til en performancekunstuddannelse, med såvel grunduddannelse (3-årig bachelor) som kandidatuddannelse (2-årig overbygning). Det er min opfattelse, at dette ikke behøver at medføre hverken større økonomiske omkostninger eller institutionelle omvæltninger, da antallet af studiepladser forbliver det samme, og da det ikke er dyrere at uddanne en performancekunstner end en skuespiller. Det anbefalede fagudvalg kan udforme og formulere studieplaner, og lærerkræfter kan hentes fra både ind- og udland.

Endelig mener jeg, at den foreslåede kommende Danske Scenekunstscole bør se på mulighederne for samarbejde med den initiativgruppe fra Aalborg, som har indsendt et både visionært og nyskabende uddannelsesforslag til udvalget, endog med tilførsel af nye (lokale) midler til scenekunstuddannelsesfeltet.

Anbefaling

- Mindretallet anbefaler, at en af de nuværende uddannelser i skuespilkunst omdannes til en uddannelse i performancekunst på samme økonomiske vilkår som skuespilleruddannelserne.

BILAG 2

Tal for scenekunstudannelserne

Tabel 8

Tabel 8. Ansøgere og optagne ved scenekunstudannelserne

Institution	Ansøgere			Optagne		
	2009	2010	2011	2009	2010	2011
Dramatikeruddannelsen Aarhus Teater	0	38	0	0	6	0
Skuespillerskolen ved Syddansk						
Musikkonservatorium og Skuespillerskole	599	597	638	8	8	8
Skuespilleruddannelsen Aarhus Teater	603	591	693	7	8	8
Statens Scenekunstscole*	910	762	989	42	25	38

Kilde: Uddannelsesstatistikken

*Omfatter alle uddannelserne ved Statens Scenekunstscole

Tabel 9

Tabel 9. Antal studerende ved de scenekunstneriske uddannelser 2007-2012

Uddannelsesinstitution	Studieretning	Årgange					
		2007	2008	2009	2010	2011	2012
Dramatikeruddannelsen Aarhus Teater	Dramatisk skrivekunst	6	5	5	6	6	5
Det Danske Musicalakademi Fredericia	Musical	32	25	22	22	24	24
Syddansk Musikkonservatorium og Skuespillerskole	Skuespil	30	31	32	32	32	32
Skuespilleruddannelsen Aarhus Teater	Skuespil	32	32	32	31	30	32
Statens Scenekunstscole	Skuespil	31	32	32	32	32	32
	Danseformidling / tidl. dansepædagog	0	5	5	5	5	5
	Sceneinstruktion	8	8	8	8	8	8
	Moderne Dans	33	31	35	32	34	36
	Scenografi	8	8	8	8	8	8
	Sceneteknik	31	31	32	31	31	32
	Musikkompagnement til dans (forsøgsuddannelse)					5	5
Studerende i alt		211	208	211	207	210	219

Kilde: Kulturministeriets uddannelsesstatistik

Tabel 10

Tabel 10. Antal færdiguddannede fra de scenekunstneriske uddannelser 2007-2012

Uddannelsesinstitution	Studieretning	Årgange					
		2007	2008	2009	2010	2011	2012
Dramatikeruddannelsen Aarhus Teater	Dramatisk skrivekunst	6	0	0	5	0	0
Det Danske Musicalakademi Fredericia	Musical	17	13	10	8	6	8
Syddansk Musikkonservatorium og Skuespillerskole	Skuespil	8	7	7	8	8	8
Skuespilleruddannelsen Aarhus Teater	Skuespil	8	8	8	9	8	8
Statens Scenekunstscole	Skuespil	8	7	8	8	8	8
	Danseformidling / tidl. dansepædagog	0	0	0	0	0	5
	Sceneinstruktion	2	2	2	2	2	2
	Moderne Dans	12	10	11	0	16	0
	Scenografi	2	2	2	2	2	2
	Sceneteknik	8	8	7	8	8	7
Dimittender i alt		71	66	55	50	58	48

Kilde: Kulturministeriets uddannelsesstatistik

Tabel 11

Tabel 11. SU til scenekunstudannelser på bachelor- og kandidatniveau i udlandet 2002-2011

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Bachelor										
Scenisk uddannelse (uspec.)	23	23	19	13	11	11	14	10	11	11
Scenografi/teaterdesign mv	8	9	7	8	12	13	11	12	13	11
Lys-/lydtekniker	3	5	5	7	9	3	5	5	5	8
Skuespiller	24	24	19	14	12	16	21	27	23	24
Dans, ballet og koreografi	74	71	70	62	57	50	50	63	76	76
Artistuddannelse	9	7	4	6	9	6	6	5	6	3
Scenisk komb. udd	5	6	6	5	4	4	12	11	14	14
Antal godkendte SU-uddannelsesforløb	146	145	130	115	114	103	119	133	148	147
Kandidat										
Scenisk uddannelse (uspec.)	5	6	5	3	2	1	-	1	1	-
Scenografi/teaterdesign mv	1	-	1	2	2	2	1	-	-	-
Skuespiller	3	5	5	4	3	7	7	7	9	7
Dans, ballet og koreografi	3	3	3	1	3	4	4	3	4	5
Scenisk komb. udd	4	6	3	3	3	1	4	4	4	2
Antal godkendte SU-uddannelsesforløb	16	20	17	13	13	15	16	15	18	14
I alt - Antal godkendte SU-uddannelsesforløb	162	165	147	128	127	118	135	148	166	161
Antal studerende, som har modtaget SU til uddannelse i udlandet	138	139	117	109	109	100	117	131	149	142

Kilde: Styrelsen for Videregående Uddannelser og Uddannelsesstøtte

Tabel 12

Tabel 12. Ledighed for scenekunstudannede 2008-2011, opgjort på uddannelsesretning

		2008	2009	2010	2011
Syddansk Musikkonservatorium og Skuespillerskole	Skuespil	16,6	19,3	23,5	21,8
Skuespilleruddannelsen Aarhus Teater	Skuespil	16,4	18,8	18,3	20,8
Statens Scenekunstscole	Skuespil	15,6	18,6	17,3	17,1
	Moderne dans	19,4	16,7	23,6	21,9
	Instruktion	15,7	13,9	16,1	9
	Koreografi	d	d	d	d
	Scenografi	10,5	14,3	16,8	12,6
	Sceneteknik	4,3	5,7	5,5	6,5
	Sceneproducent			d	d
	Musikalsk akkompagnator til dans				d

d angiver at observationen mangler, er diskretioneret eller er for usikker til at kunne angives.

Kilde: Danmarks Statistik

BILAG 3

Spørgsmål til aftagere/branchen

Spørgsmål til besvarelse

Kompetence og scenekunstmråde

Hvilke konkrete scenekunstneriske uddannelsesprogrammer og/eller kompetencer mangler i særlig grad inden for det danske uddannelsessystem?	
Hvordan kan disse mangler imødekommes ved justeringer af det samlede uddannelsesudbud på scenekunstmrådet?	

Kompetencer og det bredere arbejdsmarked

Hvilke scenekunstneriske kompetencer kan bringes i spil på et bredere arbejdsmarked end det rent scenekunstneriske?	
Hvordan kan dette imødekommes og udvikles i det samlede uddannelsesudbud på scenekunstmrådet?	

Samarbejdsmuligheder

Hvilke øvrige, etablerede uddannelser og uddannelsesinstitutioner kan de enkelte scenekunstudannelser med fordel samarbejde med om udbud af uddannelser?	
Oplis kun samarbejdsflader, der rækker ud over uddannelser under Kulturministeriet.	

BILAG 4

Scenekunstuddannelser i udlandet

Finland

Teaterhögskolan i Helsingfors

BA180 ECTS, 3 år	KA 120 ECTS, 2 år
• Teater/drama: skuespil (14) • Regi (4) • Dramaturgi • Lyd- og lysdesign (4)	• Skuespil Instruktion Dramaturgi Lyd- og lysdesign (NorMa – Det Nordiska Magisterprogrammet för skådespelarkonst) (90 ECTS) (6) Live Art and Performance Studies (6) Teaterpædagogik (8)
• Dans (16)	• Dans (14) • Koreografi (6) • Dansepædagogik (6)

www.teak.fi/alltypes.asp?menu_id=1452

Turku University of Applied Sciences, Art Academy

BA 240, 4 år	KA
Performing arts: • Circus and dance (32 hvert 2. år) • Puppet theatre and theatre (32 hvert 2. år)	

www.tuas.fi/public/default.aspx?nodeid=8317&culture=en-US&contentlan=2

Norge

Akademi for Scenekunst (Norwegian Theatre Academy):

BA 180 studiepoint, 3 år	KA
• Scenografi	
• Skuespil	

www.fig.hiof.no/nor/hogskolen-i-ostfold/studiekatalog--rekrutteringssider/studietilbudet/studier-avdelingsvis/akademi-for-scenekunst?lang=nor

**Kunsthøgskolen, Teaterhøgskolen i Oslo og
 Ballethøgskole:**

BA 180 studiepoints, 3 år	KA, 120 studiepoints, 2 år
• Skuespil (8-10)	• Skuespil (60 ECTS, 1 år)
	• Praktisk-pædagogisk uddannelse i teater (60 ECTS)
• Regi (Instruksjon)	• Regi (Instruksjon) (3)
• Jazzdans (8)	• Koreografi (3 hvert 2. år)
• Klassisk ballet (6)	
• Moderne dans (7)	

www.khio.no/Norsk/Teaterhogskolen/

Universitetet i Stavanger:

Professionsbachelor 240 studiepoints, 4 år	KA
Dans og praktisk-pædagogisk uddannelse (18-20)	

www.uis.no/studietilbud/musikk_og_dans/bachelor_dans/http://www.uis.no/studietilbud/musikk_og_dans/bachelor_dans/

Sverige

Stockholms dramatiska Högskola:

BA 180 höjskolepoints, 3 år	MA (60 höjskolepoints), 1 år
• Dramatik/dramaturgi (4)	• Den icke-realistiska skådespelaren (10)
• Ljuddesign (4)	• Ljudkonst (8)
• Ljusdesign (4)	• Internationell scenkonstproduktion (4)
• Mask- och perukdesign (4)	
• Mimskådespeleri (8)	
• Scenkonstproducent (4)	
• Scenografi (4)	
• Skådespeleri (10)	
• Skådespelarprogrammet på svenskt teckenspråk	
• Teaterregi (4)	
• Teaterteknik (8)	

www.stdh.se/

Högskolan för scen og musik, Göteborgs Univesitet (Staffan Rydèn):

BA 180 höjskolepoints, 3 år	KA 120 höjskolepoints, 2 år
• Musical (8 med optagelsepause hvert 3. år)	• Skuespil (7 hvert 2. år)
• Skuespil (9 med optagelsepause hvert 3. år)	• Musikdramatik (4)
	• Contemporary performative arts (2012 höst)* (6 hvert 2. år)

www.hsm.gu.se/

* För antagning krävs konstnärlig kandidatexamen eller yrkesexamen om minst 180 hp, minst 3 års godkända studier på helfart inom teater, scenkonst, dans, film, musik eller motsvarande, eller väldokumenterad yrkeserfarenhet som motsvarar konstnärlig kandidatutbildning. Dessutom krävs kunskaper i engelska motsvarande Engelska B. Urval baseras på antagningsprov.

Dans och Cirkushögskolan Stockholm:

BA 180 ECTS, 3 år	KA120 ECTS, 2 år
• Cirkus	• Nye performative* praktikker
• Dans	• Koreografi
• Dansepædagogik	
• Koreografi	

www.doch.se/

*Utbildningen är forskningsförberedande och leder till en konstnärlig masterexamen i koreografi med inriktning mot cirkus, dans eller koreografi.

Yrkeshögskolan NOVIA, Sverige/Finland, Vasa:

Professionshøjskolepoints, 4 år	KA
• Dramainstruktør	
• Fysisk teater (mime, pantomime, akrobatik, kampsport, maske, klovn)	

scenkonst.fi/http://scenkonst.fi/

Luleå tekniska universitet, Sverige:

Kunstnerisk BA, 180 højskolepoints, 2 år	Kunstnerisk KA, 120 højeskolepoint, 2 år
• Skuespil	

www.ltu.se/#

Lunds Universitet på Teaterhögskolan Malmö:

Kunstnerisk BA, 180 højskolepoints, 3 år	Kunstnerisk KA, 120 højskolepoints, 2 år
• Skuespil	• Teater • Dramaturgi

www.lu.se/utbildning/kurser-och-programhttp://www.lu.se/utbildning/kurser-och-program

BILAG 5

Kommissorium for udredning om scenekunstudannelserne i Danmark

Politisk udgangspunkt

Udviklingen af Kulturministeriets uddannelser skal ske i overensstemmelse med regeringens ambition om, at de danske videregående uddannelser skal være i verdensklasse og kunne leve op til internationale standarder på de fagområder, uddannelserne dækker. De kunstneriske uddannelser skal være frontløbere i udviklingen af de fag, de uddanner til, og institutionerne skal løbende tilpasse sig ændrede forhold på arbejdsmarkedet og forsøge at bringe kunstneriske kompetencer i spil i nye erhvervssammenhænge.

Baggrund

De danske scenekunstudannelser har i løbet af de seneste 40 år oplevet en gennemgribende udvikling fra at være mesterlæreuddannelser tilknyttet teatrene, til den struktur der i dag eksisterer, med en lang række professionelle fuldt statslige videregående uddannelser, samt en gruppe af uddannelser med statsligt tilskud tilknyttet fx teatre eller selvejende institutioner opstået hovedsagligt på lokalt initiativ.

De videregående kunstneriske uddannelser har i de seneste 10 år generelt gennemgået en nødvendig modernisering af uddannelserne samt en løbende tilpasning til de europæiske aftaler om uddannelsesstruktur og -udvikling (Bologna-aftalen). Dette er sket i lighed med de øvrige videregående uddannelser (bl.a. universiteterne) i Danmark og Europa. En række af de videregående kunstneriske uddannelser har fået status af højere videregående uddannelser og flere er blevet fusioneret til større mere bæredygtige institutioner med sammenlignelige vilkår for sammenlignelige uddannelser.

Scenekunstudannelserne er til forskel herfra ikke højere videregående uddannelser, og de er placeret ved en lang række mindre institutioner, der ikke har sammenlignelige vilkår for de forskellige uddannelser. De statslige og statsstøttede scenekunstudannelser er præget af knopskydninger, af meget små uddannelsesmiljøer og meget forskellige institutionstyper, hvor uddannelsesudbud delvist dubleres.

Udbuddet inden for scenekunst, som omfatter skuespil, dans, musikdramatik, nycirkus, og performancescenekunst har udviklet sig, så der i dag udbydes langt mere dans, musical, performance og nycirkus, som blandt andet kræver nye og andre kompetencer.

Udfordringer

- markedet har ændret sig i løbet af de seneste år, hvorfor der efterspørges flere forskellige scenekunstneriske udtryk og opsætninger.
- gruppen af uddannede fra de statslige og statsligt støttede scenekunstuddannelser har en relativ lav beskæftigelsesgrad.
- uddannelsesudbuddet på såvel de statslige scenekunstuddannelser som øvrige ud.
- dannelser er i de senere år væsentligt udviklet, men der er stadig behov for yderligere udvikling og supplering af scenekunstuddannelserne.
- organisatorisk er de statslige uddannelser og øvrige scenekunstuddannelser lokaliseret i små fagmiljøer, hvor de kan være præget af manglende fleksibilitet og manglende mulighed for direkte tværfaglig og tværkunstnerisk udvikling.
- i den nuværende uddannelsesstruktur har de statslige og statsligt støttede uddannelser svært ved at omstille sig til at udbyde nye uddannelser eller uddanne i nye kompetencer, når det efterspørges.
- Bologna-processen er ikke fuldt implementeret i scenekunstuddannelsessystemet, da uddannelserne ikke er gradsindplacerede (bachelor- og kandidat) i den nationale kvalifikationsramme og en række uddannelser ikke kvalitetssikres (akkrediteres) på lige fod med andre videregående uddannelser.

I de senere år er der derfor fra flere sider – bl.a. i Teaterudvalgets rapport fra 2010 1 - blevet rejst spørgsmål om, hvorvidt scenekunstuddannelserne i Danmark har en hensigtsmæssig struktur, og hvorvidt uddannelserne udbyder de rette kompetencer.

På denne baggrund blev det i flerårsaftale 2011-2014 for de videregående kunstneriske uddannelser under Kulturministeriet fastlagt, at der skal udarbejdes en udredning om arbejdsdelingen og uddannelsesstrukturen indenfor scenekunstuddannelserne i Danmark, der kan danne grundlag for kulturministerens stillingtagen til en hensigtsmæssig samlet struktur og dimensionering på scenekunstmrådet.

Opgaven

Udvalget skal udarbejde konkrete forslag og anbefalinger til indholdet og organiseringen af det samlede uddannelsesudbud på hele det statslige og statsligt støttede scenekunstneriske uddannelsesområde.

Følgende institutioner og uddannelser skal være omfattet af udvalgets overvejelser og anbefalinger: Statens Teaterskole, skuespilleruddannelsen ved Syddansk Musikkonservatorium og Skuespillerskole, Skuespillerskolen ved Aarhus Teater, Dramatikeruddannelsen ved Aarhus Teater, Det Danske Musicalakademi i Fredericia samt scenekunstuddannelsesaktiviteterne ved Odsherred Teaterskole. Derudover bør øvrige relevante scenekunstuddannelser og -uddannelsesbehov – også med vægt på mere fysiske eller tværkunstneriske sceneudtryk – inddrages i udvalgets overvejelser og anbefalinger.

Endelig skal uddannelserne ved musikkonservatorierne, der allerede har berøring til scenekunstmrådet, inddrages i overvejelserne om en fremtidig struktur for scenekunstuddannelserne.

Udvalget skal i udredningen inddrage nationale og internationale erfaringer med alternative scenekunstuddannelser – eksempelvis med vægt på mere fysiske eller tværkunstneriske former for teaterudtryk, herunder performance og nycirkus.

1. På baggrund af foreliggende dansk og internationalt (nordisk) materiale skal udvalget udarbejde et fremadrettet forslag til de kompetencer og scenekunstneriske udtryk, som de scenekunstneriske uddannelser skal kunne uddanne til. Udvalget bør som grundlag for forslaget afdække dels den forventede udvikling i markedets behov dels de forandringsbehov, som følger af aktuelle kunstneriske udviklingstendenser.
2. Udvalget skal – gerne med afsæt i internationale erfaringer – udarbejde et konkret forslag til en samlet og sammenhængende struktur, som dækker hele det scenekunstneriske uddannelsesområde i Kulturministeriets regi og dette områdes samspil med relevante tilgrænsende uddannelser. Forslaget skal tage højde for uddannelsesmæssige og institutionelle justeringer af den eksisterende struktur, så der sikres fleksibilitet og rummelighed for imødekommelse af fremtidige uddannelsesbehov.
3. Den relativt lave beskæftigelsesgrad for de scenekunstuddannede skal adresseres i forslaget til mulige justeringer af indhold og struktur for de fremtidige scenekunstuddannelser. Udvalget bør her inddrage både de udfordringer, der knytter sig til det scenekunstneriske

arbejdsmarked og de muligheder, der kan være for at bringe scenekunstneriske kompetencer i spil i nye erhvervssammenhænge.

4. Forslaget til ny struktur og mulige indholdsmæssige justeringer af scenekunstudannelserne skal holde sig inden for den nuværende dimensionering og økonomisk ramme. Hvis der udarbejdes forslag til ændringer i uddannelsers længde, grundlag eller udbud, skal det derfor ske ved at tilpasse dimensioneringen og udbud på andre områder.
5. Den foreslåede struktur skal skabe sammenhæng i uddannelsessystemet for scenekunstudannelserne. Derfor skal der udarbejdes anbefalinger om, hvilke uddannelser der bør være grunduddannelser, hvilke der bør være overbygningsuddannelser og hvilke kompetencer, der bør erhverves gennem efteruddannelse eller videreuddannelse (diplom og eller masteruddannelser). Dertil skal der gives anbefalinger til uddannelsernes mulige gradsindplacering i den danske kvalifikationsramme.

Udvalgssammensætning

- Frank Rechendorff Møller, kontorchef Kulturministeriet, udvalgsformand.
- Sverre Rødahl, rektor, Statens Teaterskole (cand.mag. og sceneinstruktør)
- Søren Møller, rektor, Det Danske Musicalakademi/Direktør Fredericia Teater, (sanger fra Det Jyske Musikkonservatorium)
- Henrik Køhler, leder af Teatercentrum og bestyrelsesformand for Odsherred Teaterskole, (skuespiller)
- Peder Dahlgaard, leder skuespilleruddannelsen ved Syddansk Musikkonservatorium og Skuespillerskole (skuespiller)
- Stefan Larsson, direktør Aarhus Teater, (skuespiller og instruktør)
- Rikke Juellund, Formand for Statens Kunstråds Scenekunstudvalg 2011- 2015 (scenograf)
- Kitte Wagner, Teaterdirektør Nørrebro Teater (cand.mag. i dramaturgi) Repræsentant for Uafhængige Scenekunstnere (anmodes om at foreslå et medlem)

Udvalget skal systematisk inddrage de væsentligste aftagere på scenekunstmrådet, herunder aftagerpanelerne på de institutioner, der har

disse, samt de større producenter på området. Ligeledes skal indtænkes og inddrages andre relevante interessenter og uddannelser på området fx AFUK.

Proces og afrapportering

Scenekunstuddannelsesudvalget skal afslutte sit arbejde i november 2012.

Udvalgets anbefalinger skal efterfølgende forelægges aftalepartierne bag

Flerårsaftalen for de videregående kunstneriske uddannelser.

Udvalget sekretariatsbetjenes af Kulturministeriet.

Культур
MINISTERIET

